

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 39.

Onsdagen den 8 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 73, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. samt om beviljande af ett extra anslag å 1,500 kronor för utredningens verkställande.

Ang. utgifvande af en statstidning m. m.

Herr Sundberg: Jag kunde ju hafva något skäl att beklaga, att detta lilla ärende har förekommit först på föredragningslistan nu i aftonens plenum, ty klockan 7 är alltid ett mycket litet auditorium att påräkna inom denna kammare, i fall man vill yttra sig i en fråga, hvilket är händelsen med mig i den nu föredragna frågan. Man får emellertid vara belåten med sitt öde och jag skall försöka att i korthet anföra, hvad jag kan hafva mot utskottets förslag att erinra.

Först och främst måste jag då tillstå, att det var för mig öväntadt, att denna motion, som nu föreligger, har å nyo framkommit, då den för ett år sedan blef af Riksdagen afslagen och mig veterligen under tiden ingenting har inträffat, som kan förändra frågans ställning. Motionären har också icke anfört några nya motiv för sitt förslag utan repeterat de gamla. Utskottet har följt hans exempel, och vi hafva således alldeles detsamma förelagdt oss nu, som vi behandlade för ett år sedan. Det enda nya, som motionären denna gång har kommit fram med, är förslaget om 1,500 kronor till hjälp för Kongl. Maj:t, på det att han måtte blifva i tillfälle att närmare utreda det stora spörsmålet. Detta är en händelse, som, för att nyttja vår störste häfdatecknares ord, ser ut som en tanke, hvilken tanke jag dock anser obehöfligt att analysera.

Ang. utgif-
vande af en
statstidning
m. m.
(Forts.)

Hvad vidare sjelfva saken beträffar, så är det, som utskottet efter motionärens förslag vill genom sin förordade skrivelse hafva utredt, huruvida icke Kongl. Maj:t skulle kunna finna lämpligt att utgifva en så kallad statstidning, hvilken skulle blifva tillgänglig hos kommunerna gratis eller för en ringa penning och hvilken skulle upptaga alla legala annonser jemte meddelanden från regeringen samt dessutom privata annonser, för att genom dem upphjelpa den ekonomiska ställningen. Om hela det olämpliga i en så beskaffad statstidning hafva reservanterna i sin reservation anført ord, som jag i alla afseenden vill göra till mina egna. Jag anser alltså öfverflödigt att yttra något vidare om denna olämplighet, utan vill blott hänvisa till hvad reservanterna i den delen hafva anført.

Hvarför skulle då — må man vidare fråga — denna nya anordning, som utskottet föreslagit vidtagas, och hvarför skulle Post- och Inrikes Tidningar upphöra att vara, hvad de nu äro? Hvarför skulle med andra ord Svenska Akademien mista den lilla förmån den har af att vara utgifvare af den officiella tidningen? Jo, svaras det, annonseringen der är för dyr och är särskildt betungande för den fattigare befolkningen. Härom yttrade jag redan förra gången frågan var före, att det kan väl knappt anses för dyrt, när annonspriset är 12 $\frac{1}{2}$ öre för raden. Detta ställer sig lägre än de andra stora stockholmstidningarnas annonspris och mycket betydligt lägre än utländske tidningars annonspris. Utskottet sjelft har ock i sitt resonnement här i betänkandet icke kunnat komma till lägre pris än 10 öre, och huruvida detta skulle medföra så ofantligt stor skattelindring, är mer än jag förstår.

Hvad särskilt den fattigare befolkningen vidkommer, så anmärkte jag förra gången och måste anmärka om igen, att den fattiga befolkningen är icke någon annonsör i denna tidning. Den fattige annonserar kanske i högst sällsynta undantagsfall någon enda gång under hela sin lifstid angående en äktenskapsangelägenhet eller då han vill ändra namn, och huruvida detta kan vara så betungande, det lemnar jag till hvars och ens afgörande.

Den hufvudfråga, som härvid måste besvaras och som äfven utskottet, fastän på ett ganska lättvindigt sätt, har besvarat, är emellertid den, huruvida rättigheten att införa de legala kungörelserna i Post- och Inrikes Tidningarna verkligen kan fräntagas Svenska Akademien. Ja, har utskottet svarat, det kan den därför, att det privilegium, som Gustaf III den 20 december 1791 meddelade Svenska Akademien, är numera förverkad sedan akademien har uraktlåtit att 1830 vederbörligen förnya samma privilegium. Detta är ett fullkomligt misstag. Akademien har icke förverkat någon rättighet. Akademien har icke gjort sig skyldig till någon underlåtenhetssynd. Huru förhåller sig nemligen med hela detta privilegium? Vi skola icke se det blott från en sida utan från flera sidor, ty det har flera sådana.

Såsom bekant är — det erinrade jag ju redan förra gången frågan var före — fans hvarken före eller genom 1766 och 1774 års tryckfrihetsförordningar någon lag, som betryggade den litterära eganderätten. Detta hade till följd, att hvar och en, som ville utgifva en skrift, vare sig periodisk eller af annan beskaffenhet, och ville skydda sig för eftertryck med flera liknande olägenheter, begärde och fick ett särskildt privilegiebref. Ett sådant privilegiebref att utgifva Post- och Inrikes Tidningar eller såsom det då hette Inrikes Tidningar begärdes af och beviljades 1760 åt dåvarande öfverpostdirektören sedermera statssekreteraren Benzeltjärna, och det var detta privilegium, som sedermera Gustaf III den 20 december 1791 öfverflyttade på Svenska Akademien. Hvarför förnyade icke då Svenska Akademien detta privilegium 1830? Nej, i den delen behöfde icke privilegiet förnyas, emedan tryckfrihetsförordningen af 1812 hade medfört en fullständig förändring i nyss nämnda förhållanden. Men privilegiet innehöll icke blott det, att Svenska Akademien skulle få utgifva denna tidning, utan också att, så länge denna tidning utgafs, skulle de legala annonserna och kungörelserna i densamma införas. Denna del af privilegiet behöfde alldeles icke förnyas efter 1812 och därför begärdes icke heller någon förnyelse. Jag ber att få erinra ännu en gång om, hvad privilegiet innehåller i denna del. Det stadgas: »inga andra kungörelser rörande testamenten, skuldfordringsmål, konkurser, auktioner, förmynderskap, tjänstledigheter och förordnanden, markegångstaxor m. m. anses såsom i laga ordning utgifne, än de, som i oftanämnde Post- och Inrikes Tidningar blifvit införda;» och detta stadgande har fått sin ekonomiska komplettering genom det två dagar senare till kollegier och embetsverk utfärdade kongliga cirkulär, hvori det heter att »som kungörelser eller så kallade notifikationer icke anses medföra laglig verkan, så framt de icke intagas i dessa Post- och Inrikes Tidningar, men Akademien icke kan förbindas att med sin bekostnad derom besörja, så böra vederbörande, hvilka icke redan genom särskilda kongl. resolutioner derifrån äro frikallade, när kungörelser insändas, tillika därför erlægga betalning enligt den taxa, Akademien allmänheten i tidningen meddelar, öfver hvilket allt, i hvad på Eder ankommer, I hafven att hålla allvarsam hand.» Trots denna skarpa tillsägelse undandrogo sig embetsverken att fullgöra den dem ålagda skyldigheten, och akademien lät en tid dervid bero, men slutligen blef konkurrensen med andra tidningar allt för stark, så att akademien vände sig till Kongl. Maj:t med begäran om skydd för det privilegium, som var akademien meddeladt. Akademien fick äfven ett sådant i den kongl. kungörelsen den 28 november 1835 och kongl. brefvet den 1 februari 1836, hvarigenom Kongl. Maj:t förordnade, att de räkningar, som af Post- och Inrikes Tidningars redaktion blifvit eller framdeles kunde blifva meddelade å de af vederbörande myndigheter införda annonser, skulle godtgöras af medel, hvilka dertill af Kongl. Maj:t då angäfvos.

Ang. utgifvande af en statstidning m. m.
(Forts.)

Ang. utgifvande af en statstidning. m. m.
(Forts.)

Det är nu, såsom redan förut blifvit anmärkt, denna kungörelse af 1835 och detta bref af 1836, som verkligen äro en förnyad bekräftelse på den del af privilegiet, som är den enda, som för akademien har något värde, emedan det är den enda, som är af lukrativ eller vinstgifvande beskaffenhet och utgör hennes existensvilkor. Att då utan vidare omständigheter antaga, att detta privilegium är upphäfdt och förverkadt och att man har fullt fria händer att utan vidare omständigheter ordna denna sak efter behag, är ett misstag. Nu kan ju naturligtvis detta privilegium liksom alla andra genom magtspråk upphävas, men huruvida Kongl. Maj:t och Riksdagen vilja bruka ett sådant mot en välfängen rättighet, det tillåter jag mig att starkt betvifla.

Hvad dessutom vidkommer hela den plan, som här blifvit framlagd af utskottet, om en så kallad statstidning, hvars afkastning skulle räcka till för så mycket, synes den mig, kort sagdt, vara alltför sangviniskt uppgjord. Den antager nemligen att, oaktadt en tidningens gratisutdelning skulle ske till alla kommuner, embetsverk och myndigheter, så mycket medel skulle inflyta, att de skulle förslå till både att betäcka alla omkostnader för aflöning af den särskilda embetsman som skulle ombesörja utgifningen m. m. äfvensom alla andra dermed förenade omkostnader, och dessutom till vederbörlig ersättning åt akademien för den förlust, som hon genom mistningen af Posttidningens utgifvande skulle komma att lida. Nåväl — huru långt vill då t. ex. utskottet medgifva, att akademiens ersättningsanspråk få sträcka sig? Ja, derom får man ett ganska tydligt besked, när man läser slutet af utskottets kläm: »dels ock om och i hvad mån, med anledning af den minskning i svenska akademiens inkomster som häraf kunde föranledas, understöd borde beredas akademien till fullbordande af det nu pågående arbetet med utgifvandet af en svensk ordbok.» Således, under den antagligen ganska korta tid, som nu återstår till ifrågavarande ordboks utgifvande, skulle akademien sannolikt kunna komma att hugnas med något litet understöd. Men sedan, när den tiden vore förbi, huru skulle det då gå? Ja, då anvisas akademien att lefva på luft, och sådant är ganska kinkigt både för den enskilde och för en hel korporation.

Jag kan således för min del under dessa omständigheter icke anse det af utskottet framlagda förslaget vara förenligt med rättvisa och billighet, och jag anser det således icke heller vara antagligt.

Hvad dessutom den ekonomiska sidan af saken vidkommer — för att ännu en gång återkomma till henné — tror jag verkligen, att utskottet har ganska onöjaktigt gjort sig reda för hvad den påtänkta tidningens gratisutdelning till alla kommuner och embetsverk i Sverge verkligen skulle komma att kosta. Såsom jag redan förra gången frågan var före omnämnde, gjordes för akademiens räkning på en höft ett litet öfverslag utaf en akademiens ledamot tillsammans med tidningens utgifvare öfver hvad det skulle kosta att utdela tidningen gratis till alla kommuner i Sverge. Man fann,

att denna kostnad uppgick till 20,000 kr. och naturligtvis skulle, under förutsättning af så mycket dubbelnummer som på sista tiden varit behöfliga, denna kostnad gå till vida mera. Denna fråga har för öfrigt förr en gång varit föremål för Kongl. Maj:ts utredning efter Riksdagens begäran. Huru gick det då? Jag ber om förlåtelse, att jag ännu en gång repeterar, hvad jag förra riksdagen sade om saken. Det var då vid 1866 års riksdag endast fråga om tidningens gratisutdelning till alla kommuner. Kostnaden för en sådan utdelning beräknades då till 38,000 kr. Riksdagen stannade vid den åsigten, att utvägen vore hvarken nödvändig eller på något sätt ledande till det sökta ändamålet. Sjelfva ordalagen i Riksdagens beslut voro följande: »Vid pröfning af förevarande nådiga framställning hafva Rikets ständer ansett sig ega giltig anledning betvifla, att de åsyftade ändamålen skulle genom den föreslagna åtgärden vinnas i någon mån, som motsvarade dertill erforderliga kostnader. Ordföranden i kommunalstämma kunde icke förpligtas att i sitt hem hålla tidningen tillgänglig för den, som önskade taga kännedom om densammas innehåll, och, äfven om lämplig plats för läsningen blefve beredd, torde derigenom endast de närmast boende komma i tillfälle att af den erbjudna förmånen sig begagna. Att åstadkomma en allmän cirkulation af tidningen mellan kommunens medlemmar synes jemväl överkställbart. Hvad särskildt angår det åberopade behovet för regeringen att ega ett organ inom tidningspressen, så är regeringen redan under nuvarande förhållanden i tillfälle att genom Post- och Inrikes Tidningar meddela allmänheten erforderliga upplysningar, och ett vidare deltagande å regeringens vägnar i den offentliga diskussionen öfver politiska och administrativa frågor synes hvarken vara af behovet påkalladt eller kunna leda till åsyftad följd.»

Jag tror således icke, att Riksdagen, sedan den utredning, som är begärd i utskottets skrifvelseförslag, blifvit framlagd, skall finna sig lika benägen att bevilja, hvad Kongl. Maj:t för det stora åsyftade ändamålet begär, som mången nu möjligen är för att aflåta sjelfva skrifvelsen.

Men om jag nu således för min del af många skäl, som blifvit anförda, icke kan godkänna utskottets förslag, på hvilket jag tvärtom yrkar afslag, så medgifver jag gerna, att det af reservanterna framlagda utmärker sig för en större moderation och jag vågar tillägga, äfven för en större klokhet. Det gör icke något direkt ingrepp i Svenska Akademiens privilegium. Det begär icke någon statsbidning liksom utskottet, utan en undersökning, som är af vida beskedligare och, såsom mig synes, vida ändamålsenligare beskaffenhet. Men äfven mot detta förslag, hvilket är i hufvudsak detsamma, som framlades af denna kammars tillfälliga utskott vid förra riksdagen, kan jag icke underlåta att hysa mina betänkligheter, emedan äfven det kan innebära ett uppslag, en begynnelse till undergräfvande af Svenska Akademiens ekonomi. För att icke onödigt upptaga herrar-

*Ang. utgifvande af en statstidning.
m. m.*

(Forts.)

Ang. utgif-
vande af en
statstidning.
m. m.
(Forts.)

nes tid och icke besvära allt för mycket med mina egna ord, skall jag be att beträffande detta förslag få erinra om, hvad kammarens vice talman yttrade om detsamma vid förra riksdagen. Han sade: »den kritik, som Första Kammarens utskott underkastat detta förslag, synes mig synnerligen tillfredsställande och fullständig. Jag tror emellertid, att utskottet allt för gerna hade kunnat från denna kritik komma till direkt afstyrkande af hela framställningen. Det är nemligen icke utan, att den vida moderatäre framställning, som utskottet gjort, dock, såsom den siste talaren yttrade, innebär ett uppslag till intrång i den rättighet, som Svenska Akademien erhållit. Jag tror äfven, att, formelt taget, finnes det verkligen icke någon särdeles klar anledning att göra en sådan framställning, som utskottet föreslagit, ur en motion, som åsyftar något vida större och mera omfattande, och reelt föreställer jag mig, att denna kammare icke skulle vilja låna sig till att göra uppslag till ett sådant intrång i akademiens rättighet. Af dessa skäl anhåller jag att få förena mig med den föregående talaren i hans yrkande om afslag.»

På dessa af herr vice talmannen då anförda grunder är det jag också, för min del, är sinnad att yrka afslag äfven på den framlagda reservationen. Jag vill dermed alls icke hafva förnekat, att i fråga om annonseringen i Post- och Inrikes Tidningar och tillgängligheten af de der införda legala publikationerna åtskilligt skulle kunna göras bättre än det nu är, men jag tror, att detta kan ske genom en uppgörelse mellan akademien och regeringen, när nästa kontrakt kommer i fråga, utan att Riksdagen behöfver sätta en stor apparat i gång. Jag kan af nu uppgifna skäl icke öfvergifva den ståndpunkt, jag innehade förra riksdagen, utan yrkar för min del afslag å såväl utskottets förslag som reservationen.

Herr vice talmannen: Den föregående talaren erinrade om det yttrande, som jag afgaf vid förra riksdagen vid denna frågas behandling, och om han icke hade gjort det, så hade jag icke tänkt underlåta att sjelf göra det, emedan den tillstyrkan, hvori jag i reservationen deltagit, ser ut som en förändring af den uppfattning, jag då hade, och visserligen i någon mån kan vara det, hvilket det är min skyldighet att för kammaren söka förklara. Jag ber då till en början att få fästa uppmärksamheten derpå, att det tillfälliga utskottets framställning vid förra riksdagen var icke så oväsentligt vidsträcktare än den framställning, som reservanterna nu tillåtit sig att göra. Det hette nemligen der att »Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och hvilka åtgärder borde vidtagas för att de kungörelser, hvilka enligt lag och författningar skulle i allmänna tidningarna införas, måtte vinna större spridning och medföra mindre kostnad än nu vore fallet». I den framställning, som reservanterna nu gjort, är frågan begränsad till ett beredande af billigare tillgång till de annonser, som skola införas i Posttidningen, för rikets kommuner, och reservanterna hafva i motiveringen till sitt förslag infört ett ut-

talande, hvilket, så vidt jag förstår, ungefärligen öfverensstämmer med den tanke, som den siste ärade talaren yttrade, eller att genom en öfverenskommelse mellan regeringen och Posttidningen skulle en sådan anordning kunna vidtagas. Reservanternas hafva nemligen sagt, att de föreställa sig, att det syfte, man här önskar vinna, »kunde åstadkommas derigenom, att den del af ifrågavarande tidning, som innehåller de legala annonserna, i särskildt aftryck tillhandahålles kommunerna emot ett pris, som endast motsvarade den verkliga kostnaden för en sådan upplagas utgifvande». Det är ju således alls icke reservanternas afsigt att göra något intrång, hvarken i akademiens rättighet, eller i de inkomster, som akademien kan erhålla af Posttidningen, då utan tvifvel kommunerna äro mycket sällsporda gäster bland prenumeranterna på Posttidningen, och följaktligen den billigare tillgång till tidningen, som skulle dem beredas, icke skulle minska prenumeranternas antal och sålunda icke heller akademiens inkomster. Hvarför jag tilltrott mig böra omfatta denna mening är, att då en sådan fråga som denna kommit åter den ena gången efter den andra, och då det visat sig, att den vinner sympatier på åtskilliga håll, särskildt i statsutskottet, så synes det vara en skyldighet att se till, om icke något kan göras vid frågan, för att på samma gång bereda framgång åt hvad, som kunde vara berättigadt i den gjorda framställningen, och bryta udden af det, som man anser icke vara berättigadt. Något annat afser icke reservanternas framställning, och, såvidt jag förstår, skulle den icke verka till minskning af akademiens inkomster och således icke heller kunna sägas vara något försök att undergräfvä akademiens ekonomi, något hvar till jag, för min del, visserligen icke skulle vilja medverka. Jag föreställer mig, att om kammaren fattar ett sådant beslut, som det af reservanternas föreslagna, skulle det visa, att kammaren på samma gång vore besluten att icke tillmötesgå de långt gående anspråk, som äro framställda i motionen och statsutskottets betänkande, men deremot lemna något afseende åt den måttligare och, såsom mig synes, icke alldeles oberättigade, önskan att i kommunerna ega tillgång till nödigt material för att veta, hvad som i laglig väg kungöres. Det är helt enkelt anledningen till reservationens tillkomst och dess betydelse.

Jag anhåller om bifall till reservationen.

Friherre Klinckowström: Jag kan till en början instämma med den siste ärade talaren deri, att införandet af en prisbilligare och allmännare spridd legal samling af vissa för kommunerna på landet nödvändiga annonser vore ett stort och önskvärdt mål, som mig synes icke kan förnekas ens af regeringen och icke heller af svenska akademien.

Den förste ärade talaren har, efter mitt förmenande, misstagit sig om riktningen af den motion, som har blifvit aflemnad i denna fråga och hvilken motion gifvit anledning till statsutskottets nu

Ang. utgifvande af en statstidning m. m.

(Forts.)

Ang. utgif-
vande af en
statstidning
m. m.

(Forts.)

under öfverläggning varande betänkande. Han tror nemligen, att den ekonomiska vinst, som Posttidningen för närvarande lemnar svenska akademien skulle indragas utan något slags ersättning för akademien, som icke kan vara denna ekonomiska vinst förutan, så-vida akademien skall fortleva. Jag tror, att det icke är någon sådan mening, som har blifvit uttalad i den ifrågavarande motionen, utan jag tror mycket väl, att både motionärens syfte och räddande af svenska akademien från ekonomisk undergång kunna följas åt, ty den sida af Riksdagen, hvarifrån denna motion kommit, mina herrar, är i allmänhet så kapitalstark, att den nog kan understödja svenska akademien, som jag i parentes sagdt önskar allt möjligt ekonomiskt understöd, som den förtjenar, utan att derföre akademien skall behöfva göras till tidningsutgifvare, något som skulle, synes mig, beröfva akademien den dyrbara tid, som den nu lärer egna åt det svenska så kallade ordboksarbetet, om hvilket man måste erkänna, att det fortgår, men mycket, mycket långsamt. Den förste talaren var rädd för att, om äfven den subvention akademien nu har för ordboksarbetet med detta skulle blifva slut, akademien, om jag rätt uppfattade talarens yttrande, icke skulle hafva något att lefva af. Ja, den sorgen behöfver icke, tycker jag, göra honom några gråa hår, ty att döma af det sätt, hvarpå ordboksarbetet hittills marscherat, kommer det att dröja många, många hundra år, innan detta ordboksarbete slutar. Om jag icke allt för mycket misstager mig, så Gud vet, om akademien slutat mer än de tre första bokstäfverna i alfabetet.

Hvad beträffar den förste ärade talarens yttrande att hela denna motions framkomst vid iunnevarande riksdag vore en händelse, som skulle se ut som en tanke, så måste jag villigt erkänna, att det ligger verkligen en tanke deri grundad på en under föregående riksdag vunnen sorglig erfarenhet om denna fråga. Ty hade motionären likasom vid sista riksdagen endast begärt en underdånig skrifvelse, så hade naturligtvis denna kammare afslagit och Andra Kammaren bifallit denna skrifvelse och följaktligen hade frågan förfallit. Nu har motionären klokt nog bundit denna skrifvelse vid ett anslag och den tanken är alldeles riktig i hans syfte, ty nu blir frågan underkastad gemensam votering, och i densamma kan hans mening gå segrande igenom, om han endast kan påräkna några och trettio röster i denna kammare och det hoppas jag han skall kunna.

Hvad privilegiiifrågan beträffar och de förordningar af framlidna regeringar, som den förste ärade talaren anförde, så synes mig äfven denna fråga fordra en omsorgsfull utredning, och jag tror, att denna privilegiiifråga derigenom skall betydligt reduceras till sina dimensioner. Det lider väl icke något tvifvel, att för ett så stort allmännyttigt ändamål, som här är ifrågasatt, regeringen — förut-satt att regeringen lyser den åsigten, att kommunerna betyda äfven någonting i landet — skall i en sådan utredning och det förslag, som skulle derpå följa, finna utvägar att, utan att störta svenska

akademien i ekonomisk olycka, dock bevilja den billiga begäran, som här är framställd å samtliga landtkommuners vägnar, och jag tror, att regeringen skall, såsom stående öfver partierna i denna fråga, likasom den gör i många andra nu för tiden, kunna finna en utväg att tillfredsställa både svenska akademiens ekonomiska existens och landtkommunernas billiga önskningsar i fråga.

Jag yrkar bifall till statsutskottets betänkande.

Herr Bergström: För min del är jag förvissad om, att i denna kammare det icke kan blifva val mellan andra alternativ än att antingen bifalla reservanternas förslag eller ock afslå motionen och utskottets hemställan. Den siste talaren ordade något om de rättmätiga anspråk, som skulle tillkomma kommunerna. Jag vet verkligen icke, hvarpå dylika anspråk kunna grundas. Skulle det verkligen spela någon stor och betydande roll i kommunernas utgiftsstat, om deri uppfördes prenumerationsafgift för Post- och Inrikes tidningar, i händelse de ansågo nödigt att ega tillgång dertill. Kommunerna få beqväma sig till att prenumerera på konungens befallningshafvandes kungörelser, hvilka för dem äro ojemförligt viktigare än nämnda tidning. Man har visserligen försport anspråk af dem att få dessa kungörelser gratis; men det har hittills icke lyckats, och jag finner således icke något skäl, hvarför de skola få Post- och Inrikes tidningar för intet. Det är alldeles uppenbart, att en korporation eller en institution, den må hafva huru ideella och intellektuella mål som helst att sträfva för, icke kan verka utan att förfoga öfver materiella medel. Den förste ärade talaren sade mycket riktigt, att hvarken individer eller korporationer kunna lefva af luft. Nästan de flesta korporationer i vårt land, som verka för ideella mål, hafva egen förmögenhet. Så är fallet med våra akademier. Vetenskapsakademien har en betydande inkomst af sitt privilegium att utgifva almanackan. När den store konungen stiftade svenska akademien, fann han behöfligt att äfven utrusta denna sin stiftelse med ett privilegium, som förskaffade akademien inkomster, och han tillerkände därför akademien rättighet, icke endast att utgifva Post- och Inrikes tidningar, utan äfven att ensam med laga verkan intaga legala kungörelser i denna tidning. Både vid förra riksdagen och nu i detta sammanträde har den förste talaren till evidens bevisat, att ehuru privilegiet att utgifva tidningen utloknat till följd af tryckfrihetsförordningens föreskrift, att det står hvar och en fritt att utgifva tidningar, det akademien jemväl tillerkända privilegiet, att endast i denna tidning kunde med laga verkan införas legala kungörelser, dock står i full kraft. Och det är akademiens enda inkomstgifvande rättighet, ty det anslag, som den en gång hade å 2,250 kronor för utgifvande af ordboken, har akademien afsagt sig. Jag får säga, med all aktning för Riksdagens frikostighet mot vetenskap och konst, att det dock är för en institution mycket tryggare att hafva sjelfständig förmögenhet, än att vara beroende af samfälda

Ang. utgifvande af en statstidning m. m.
(Forts.)

Ang. utgifvande af en statstidning m. m.
(Forts.)

voteringar. Detta privilegium är svenska akademien enda förmögenhet, och jag vill verkligen icke vara med om att beröfva akademien detsamma. Det kan väl sägas, att ordboksarbetet är ett långvarigt arbete, och att man icke kan bestämma någon tid, inom hvilken det skall blifva afslutadt, men efter de förberedelser, som nu äro gjorda, och efter den plan, som nu är lagd för detta arbete, är det icke omöjligt, att det kan taga slut mycket fortare, än den näst föregående talaren antydde. Och sedan skulle, enligt tankegången i utskottets betänkande, akademien icke vidare hafva någon ersättning för det henne frånhända privilegiet, ehuru akademien verksamhet visst icke med ordboksarbetet vore afslutad. Jag hoppas att det svenska samskötet skall bestå, så länge tid finnes, och att den svenska akademien lika länge skall ega bestånd; hvarföre skola vi tänka oss möjligheten, att den, när ordboksarbetet vore slut, skulle stå utan medel? Jag kan icke tro, att motionärens påhitt att hänga ett litet anslag vid denna fråga skall leda till hvad han åsyftar. Det vore verkligen att draga till slemhet hvad lagstiftaren undantagsvis har stadgat derom, att vissa frågor skola gå till samföredning. Skulle något sådant här föreslås, så får jag för den näst föregående talaren framhålla ett medel, hvarigenom denna kammare kan förekomma voteringen, och det är att i händelse en voteringsproposition uppställs, afslå densamma.

Jag erkänner, att det är icke någon våldsam åtgärd, som reservanterna föreslagit, men den kan vara onödig, och när den förste talaren har ställt sig på den ståndpunkten, att han, utan att acceptera reservanternas förslag, yrkat afslag å utskottets betänkande, kan jag icke annat än instämma i hans yrkande.

Friherre Klinckowström: Herr Bergström, som för öfrigt vanligtvis brukar vara så skarp i sin argumentering, synes här verkligen hafva tappat bort hufvudet i mångt och mycket. Hvem har sagt, att staten vill undandraga svenska akademien allt understöd derför, att man vill hafva sig tillerkänd en officiel tidning, som utdelas till kommunerna och innehåller de nödiga underrättelserna rörande legala och kommunala annonser? Det har ingen sagt, och det tror jag icke alls har ingått i motionärens syfte. Vore det icke för akademien mycket lugnare att upphöra med den ganska törnbeströdda banan, som kallas redaktörskap af en tidning, och deremot erhålla på ordinarie stat, åttonde hufvudtiteln, ett anslag, som motsvarar den vinst, akademien nu drager af denna tidnings utgifvande. Mig synes, att detta skulle vara för akademien mycket lugnare och tryggare, än den ganska svåra väg, som akademien nu nödgas trampa, och hvilken den har öfverlåtit åt en enskild person för att slippa vara plågad af dessa omsorger.

Mig synes derjemte, att den siste ärade talaren har något långt sträckt denna kammares befogenhet i en så enkel fråga, som ett anslag. Hvarken han eller hans meningsfränder i denna kammare,

lära kunna förhindra gemensam votering om ett anslag, hvilket blifvit af statsutskottet föreslaget och af den ena kammaren måhända godkändt — jag vet icke, om Andra Kammaren ännu har haft denna fråga före. — Och om denna kammare, såsom jag antager, för att lugna herr landshöfdingens upprörda känslor, kommer att afslå statsutskottets betänkande, så kan han vara öfvertygad, att det icke finnes någon anledning för denna kammare i grundlagen att hindra den voteringsproposition, som blifver en följd af detta förhållande. Jag har full tillförsigt både till talmannen och kammaren, att i en så enkel fråga bör och kommer att beviljas votering.

Ang. utgifvande af en statstidning m. m.
(Forts.)

Herr Lundin: Jag hade icke tänkt att i denna fråga begära ordet, men är dertill nödd och tvungen. Icke är det så väl bestämdt för landtkommunerna, men att detta skulle blifva en nådegåfva åt dem, och att man skulle beröfva svenska akademien en rättighet, som den så länge haft, det kan jag icke vara med om. De personer inom kommunerna, som hafva och behöfva draga någon nytta af Posttidningen, de skaffa sig nog denna tidning, derom är jag förvissad, och de öfriga, den stora menigheten, de behöfva icke Posttidningen. På denna grund yrkar jag rent afslag å motionen och äfven å reservanternas förslag.

Herr Reuterswärd: Jag kan icke neka till, att det är med en viss oro, jag förnummit, att denna Riksdag gång efter annan gifvit sig in på ett område, som jag fruktar kan taga en utsträckning, hvilken vi knappast kunna beräkna. Vi hafva nyligen förehaft en fråga af privilegii natur, der kammaren var nära att för sin del besluta privilegiets afskaffande. Nu kommer man än en gång och säger: bort med äfven detta privilegium; det åligger regering och Riksdag att varsamt handskas med dylika frågor. Jag fruktar, att vi kommit in på områden, der det kan blifva farligt för allt bestående. Om denna fråga, som nu föreligger, vore af någon synnerlig vikt för staten och om staten vore i behof af att samla ihop alla de inkomster, som voro möjliga, så skulle jag säga mindre om saken, men nu är detta icke händelsen, och då min öfvertygelse är att staten på den föreslagna förändringen icke skulle kunna göra någon vinst, så synes mig den föreslagna förändringen icke vara af behovet påkallad, hvarför jag anhåller om afslag å såväl utskottets betänkande som reservationen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande utlåtande yrkats dels bifall till hvad utskott deri hemställt, dels, af herr *vice talmannen*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation, dels ock afslag å utskottets ifrågavarande hemställan.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo sammansatta stats- och lagutskottets den 4 och 7 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ordnande af döfstumundervisningen i riket.

Herr vice talmannen: I öfverensstämmelse med hvad som är vanligt vid föredragning af betänkanden af nu förevarande beskaffenhet hemställer jag, att utskottets betänkande må punktvis, och det i första punkten tillstyrkta lagförslaget paragrafvis, föredragas; att hvarje kapitel öfverskrift må föredragas efter det dertill hörande paragrafer blifvit behandlade; att först sedan lagförslaget blifvit genomgånget, detsammes titel och derefter utskottets hemställan om förslagens antagande blifva föredragna; samt att utskottet, för den händelse lagförslaget i vissa delar kommer att af den ena eller andra kammaren återförvisas, må lemnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende på de paragrafer, som må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Denna hemställan bifölls.

*Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.*

1 punkten.

Utskottets förslag till lag angående döfstumundervisningen.

§ 1.

Herr statsrådet Wennerberg: I skrifvelse af den 12 Maj förlidet år anlöhl Riksdagen, under anförande, att beredandet af undervisning och uppfostran åt samtliga döfstumma barn i vårt land vore en humanitetsfråga af framstående vigt, som ju förr dess hellre borde vinna sin lösning, att Kongl. Maj:t måtte för nu innevarande Riksdag framlägga sådant förslag till ordnande af döfstumundervisningen i riket, som Riksdagen år 1876 begärt i underdånig skrifvelse, i hvilken förekom bland annat följande:

»Staten bör genom lagstiftning ordna samt med erforderliga medel understödja de bemödanden, som från enskildes, kommuners eller landstings sida redan äro gjorda eller kunna komma att göras till fullständigt uppnående af det mål, staten i 1842 års folkskolestadga sig föresatt.»

Af detta synes, likasom af uttalanden från Riksdagen, att det egentligen är två stora principer, på hvilka ett förslag till denna

frågas lösning kan och bör byggas. Den ena är pedagogisk: yrkan-
 det att undervisningen för döfstumma skall vara *obligatorisk*. Den
 andra är ekonomisk: yrkandet att kommunen skall vara den, som
 i första hand tager denna angelägenhet om hand. Båda dessa prin-
 ciper äro helt och hållet öfverensstämmande med de åsikter jag själf
 härutinnan hyser, och det har således på visst sätt varit för mig en
 lätt sak, att framlägga det förslag, som nu vunnit Kongl. Maj:ts
 bifall. Detta förslag har i det sammansatta stats- och lagutskottet
 blifvit genomgånet och behandladt på ett för döfstumma så för-
 delaktigt sätt, att jag måste erkänna, att det icke i någon enda
 väsentlig punkt skiljer sig från Kongl. Maj:ts, ja, det har gått så
 långt i öfverensstämmelse, att utskottet lagbundit paragrafer, om
 hvilka man med skäl kan säga, att de egentligen icke hafva i lagen
 att göra, men mot hvilket förfarande jag, för min del, ju icke kan
 hysa något afvoigt sinnelag. Utskottet har äfven i en §, den tredje,
 om hvilken jag sedermera skall yttra mig, infört ett förslag till
 distrikts-indelning, som förekommer i departementschefens anförande
 till statsrådsprotokollet, men som, genom införande här, har afsetts
 att blifva af Riksdagen godkänd såsom bestående. Emot detta har
 jag dess mindre någonting att invända, som det utan ett sådant
 införande första gången i själfva lagen, skulle åtföljts af ganska
 stora svårigheter att på frivillighetens väg åstadkomma denna för
 döfstumundervisningens ordnande så viktiga sammanslagning af län
 i stora komplexer. Det torde senare blifva för mig tillfälle att visa,
 huru *just* och nästan *endast* på detta sätt man bäst tillgodoser det
 pedagogiska syftet. Ett län, arbetande för sig själf, kommer icke
 allenast att få nedlägga större kostnader, än som erfordras, utan det
 kan icke heller ernå den pedagogiska vinst, som under andra för-
 hållanden är möjlig. Då jag likväl icke vågat tillstyrka, att en
 sådan distriktsfördelning, som endast förslagsvis omtalas i anförandet
 till statsrådsprotokollet, utan vidare insattes såsom lag, oaktadt
 inom statsrådsberedningen röster höjt sig äfven för detta, så har
 till min stora glädje detta steg tagits just från det håll, hvarifrån
 det lämpligast bort tagas, nemligen såsom en hemställan från det
 sammansatta utskottet, hvilken hemställan, om Riksdagen godkänner
 densamma, i betydlig mån kommer att underlätta och påskynda
 hela organisationen.

Då det nu visserligen kan blifva tillfälle för mig, att, om så
 erfordras, framlägga mina speciella åsikter i afseende på döfstumun-
 dervisningen, men det torde vara alldeles onödigt att opåkalladt göra
 detta, och då jag tror, att hvar och en skall erkänna, att anförandet till
 statsrådsprotokollet härom är alldeles tillräckligt utförligt, så ber jag
 att få öfvergå till den nu föredragna § 1, der ett tillägg blifvit
 gjordt af det sammansatta utskottet, emot hvilket jag icke har
 någonting att anmärka. Det heter nemligen: på döfstumma, som
 tillika äro blinda, eger denna lag ej tillämplighet. Detta är vis-
 serligen sagdt redan i anförandet till statsrådsprotokollet; och det

Förslag till lag
 ang. döfstum-
 undervis-
 ningen.
 (Forts.)

Förslag till lag ang. döfstum- undervisningen. ligger i sjelfva första paragrafens definition, hvilka döfstumma, som höra hit; men då det måhända bidrager till tydligheten, har jag ingenting vidare att säga derom, hvarför jag yrkar bifall till den nu föredragna §.

(Forts.)

Herr Lindahl: Ehuru nu endast den första punkten af denna lag utgör föremål för kammarens öfverläggning, må det dock tillåtas mig att yttra några få ord angående lagen i dess helhet.

Denna lag har ju många goda sidor, men den har äfven några, som kunna synas vara mindre tillfredsställande. Till de goda sidorna vill jag hänföra, att denna lag kommer att stadga obligatorisk undervisning för alla döfstumma, att den bestämmer talmetoden såsom den väsentligaste delen af undervisningen och att den fixerar åldern för intagning vid döfstumanstalt till 7 å 9 år, hvilken ålder ovilkorligen är den lämpligaste. Deremot vill jag såsom mindre tillfredsställande anmärka, att syftemålet med denna lag synes vara att tillintetgöra de mindre, redan befintliga, döfstumanstalerna inom landet; att i lagen icke något afseende fästs vid den kristliga kärlek och offervillighet, som under de sista 20 åren så väsentligt förbättrat undervisningen för de döfstumma: och slutligen att utgifterna för döfstumundervisningen synas mig icke komma att utgå på ett tillfredsställande sätt.

Då jag vågar säga, att syftemålet med denna lagstiftning synes vara att tillintetgöra de mindre anstalerna, grundar jag detta påstående dels derpå, att f. n. finnas 15 döfstumskolor, men lagen stadgar, att här skola blifva endast 7 större sådana anstalter, och dels derpå, att dessa större, hvilka skola bestå af hela skoldistriktet, skola erhålla anslag, uppgående till 250 kronor för hvarje intern, hvaremot de mindre, i fall de kunna och vilja fortfarande existera, icke erhålla mer än 100 kronor för hvarje intern. Deraf följer att de mindre anstalerna måste försvinna. I det län jag tillhör hafva vi i öfver 20 år haft ett döfstuminstitut, som landstinget med stora uppoffringar grundat och der de döfstumma barnen fått en undervisning, som af många erkänts vara fullt tillfredsställande. Om denna lag blir antagen, hvilket jag har all anledning att tro, kommer Blekinge län att förenas med de båda skånska länen och vårt institut således sannolikt att uppgå i det större, som finnes i Skåne. Vi hafva dock ordnat vår anstalt på ett så tillfredsställande sätt, att der meddelats icke blott intellektuel undervisning, utan de döfstumma hafva äfven undervisats i handverk och slöjd, så att de, då de utgått från institutet, haft något, hvarmed de haft utsigt att kunna försörja sig. I sammanhang med detta institut finnes en särskild inrättning, der de äldre qvinliga eleverna, hvilka utgått från institutet, kunna genom arbete försörja sig sjelfva och der i många år flere af dem hafva försörjt sig. Det är fruktan för att hela denna inrättning skall gå om intet, som egentligen föranledt mitt uppträdande. Vidare ber jag att få nämna, att detta institut

redan nu fått åtskilliga donationer, och jag vet med visshet, att flera sådana äro att förvänta. Men blir detta institut förenadt med Skåne, är jag fullt säker på, att dessa donationer icke erhållas.

Beträffande utgifterna innehåller lagen, att inom skoldistriktet skola kostnaderna fördelas på de särskilda landstingsområdena efter folkmängden, men inom dessa landstingsområden åter skola de fördelas efter bevillningen. Jag befarar, att de kostnader, som komma att drabba Blekinge för denna döfstumundervisning, blifva mycket större, än de hittills varit. Ty för närvarande här den årliga kostnaden för hvarje döfstum icke utgjort mera än omkring 400 kronor, inklusive undervisning, underhåll, beklädnad och bostad. Att vid de stora instituten, sådana de här föreslagits, kunna åstadkomma en undervisning för detta belopp, tror jag icke vara möjligt. Vid Manilla har det gått till mycket mera.

Men, såsom jag nyss nämnde, förtjensterna hos förslaget äro dock stora och jag skall, för min del, icke våga yrka afslag på detsamma i dess helhet. Jag skulle dock varit mera nöjd med förslaget, om det icke innehållit flera paragrafer än den 1 och 2, hvilka obetingadt kunna godkännas, den 13, som handlar om skolan, den 15, som handlar om att lärokursen skall upptaga en tid af 8 år, den 20, som handlar om inspektionen, den 29, som handlar om obligatorisk skyldighet, att alla döfstumma skola undervisas, den 30, som handlar om skolåldern, och den 32, som handlar om de mått och steg, som skolstyrelserna ega vidtaga, i händelse föräldrar eller målsmän tredska och icke vilja skicka barnen till institutet. Allt det andra är af en mera organisatorisk beskaffenhet och synes mig saklöst hafva kunnat ur förslaget uteslutas.

Då emellertid vi nu hafva att behandla endast den 1 § och jag mot densamma för min del icke har något att invända, kan jag naturligtvis icke yrka annat än bifall till densamma.

Herr Königsfeldt: Såsom det föreliggande betänkandet utvisar, har jag låtit anteckna mig såsom reservant mot detsamma. Jag har nemligen icke i allt kunnat dela pluralitetens inom utskottet åsigt. Jag har för min del ansett, att författningen bort bibehålla det namn, som Kongl. Maj:t gifvit den, att de reglementariska föreskrifter, som finnas i många paragrafer, icke borde som lag fastslås, samt att Kongl. Maj:ts förslag borde bifallas derutinnan, att Kongl. Maj:t skulle ega rättighet att utse ordförande i skolstyrelsen, men då af herr statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet anförande tyckes framgå, att han åtnöjer sig med förslaget, sådant utskottet här framställt det, vill jag låta mina betänkligheter vika och icke framställa något annat yrkande än om bifall till den föredragna punkten.

En föregående talare hade vissa anmärkningar att göra. Bland annat påstod han, att, om denna lag blefve antagen, skulle de mindre nuvarande döfstumskolorna tillintetgöras. Det tror jag icke blir för-

*Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.*
(Forts.)

Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.
(Forts.)

hållandet, ty det kommer säkerligen att anordnas så, att det inom de olika distrikten blir minst två skolor, den ena för talmetoden och den andra för skrifmetoden. Under sådana förhållanden kunna de nuvarande skolorna apteras till den ena eller den andra metoden, så att de icke behöfva slopas. Vidare anmärktes att de mindre skolorna skulle få för hvarje intern endast 100 kr. om året, hvilket just är samma belopp, som de för närvarande hafva, så att deras ställning blir i det afseendet icke sämre än nu. Säkert är, att de län, som nu hafva sådana mindre skolor, vilja bibehålla dessa små skolor, och om de ordnas i öfverensstämmelse med denna lag, hvilket nu icke är fallet, kommer kostnaden för just dessa län att blifva så stor, att de ovillkorligen måste ingå förening med andra län för bildande af större skoldistrikt. Jag tror således, att hvad den föregående talaren befarade, icke är att fästa så mycket afseende vid. Hvad kostnaden beträffar, så förstod jag icke den siste talarens mening. Kostnaden skulle inom distrikten utgå efter folkmängden och sedan skulle den utgå efter bevillningen. Det är efter samma grund, som landstingsskatten utgår, och ett annat sätt torde icke vara lämpligt. Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Fröberg: Såsom af betänkanDET synes, har äfven jag låtit anteckna mig som reservant emot utskottets utlåtande.

Min skiljaktiga mening har egentligen angått sjelfva distriktsindelningen, hvarom i 3 § handlas, och den i 20 § förekommade bestämmelsen angående inspektionen. Jag har i det senare fallet ansett, att Kongl. Maj:ts förslag bort bifallas. Hvad distriktsindelningen beträffar, har jag lika med utskottet visserligen trott, att lagen borde innehålla bestämmelser derom, men då Kongl. Maj:t icke tilltrott sig kunna föreslå en dylik indelning, har jag varit derom tveksam och trott, att icke heller utskottet bort utan föregången ytterligare utredning göra det. Då nu emellertid herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet förklarar sig vara tacksam för den af utskottet föreslagna distriktsindelningen, så vill jag låta mina betänkligheter härutinnan falla.

Beträffande derefter herr Lindahls påstående, att de nuvarande mindre döfstumskolorna skulle tillintetgöras genom den föreslagna anordningen, så är detta ett fullkomligt misstag. Om man läser lagförslaget med uppmärksamhet, så talas deri till exempel i 4 § om, att skolstyrelse skall hafva sitt säte, der »skolan, eller dess hufvudafdelning är belägen». Deraf framgår, att skolan kan hafva olika afdelningar, hvilka sålunda, i fall det finnes vara för undervisningen lämpligt, kunna vara förlagda å särskilda orter eller i de olika länen inom skoldistriktet.

Hvad åter kostnaden för döfstumundervisningen beträffar, för så vidt den kommer att drabba landstinget, så ber jag att få åberopa den erfarenhet, jag i detta hänseende har i afseende å döfstumundervisningen i Westernorrlands län. Der lemnar landstinget nu

omkring 9,000 kronor om året såsom bidrag till denna undervisning, hvilket belopp hädanefter i enlighet med detta lagförslag icke skulle komma att uppgå till mera än ungefär hälften.

Då jag i öfrigt anser lagen vara synnerligen förtjenstfull, hemställer jag om bifall till den nu föredragna paragrafen.

*Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.*
(Forts.)

Herr Lundin: Jag ber till en början få erkänna, att det varit för mig en stor glädje att få deltaga i detta utskottsarbete. Skälen därför äro så tilltalande för hvar och en. Frågan har nemligen rört sig omkring de mindre lyckligt lottade individerna i samhället, och då kan ett arbete till deras fromma icke vara annat än särdeles angenämt. Herrarne kunna äfven se af det framlagda förslaget, att utskottet varit sammansatt på ett sätt, som, hvad enigheten beträffar, hör till sällsyntheterna. Här äro visserligen antecknade tvenne reservanter, men dels hafva de icke utfört sina reservationer och dels hafva dessa varit så milda, att de endast i mindre viktiga punkter varit från pluralitetens åsigt afvikande. De önska i alla fall förslagets framgång.

Jag ber vidare att få uttala min tacksamhet emot Kongl. Maj:ts regering för att detta förslag framkommit. Det finnes väl, mine herrar, ingenting som mera tilltalar känslan än just det ärende, som nu behandlas. Jag önskar förslaget all möjlig framgång och hoppas, att denna kammare samfaldt instämmer i utskottets förslag, hvartill jag, herr greffe och talman, anhåller om bifall.

Herr statsrådet Wennerberg: Blott ett par ord till den ärade talare, som trodde, att de mindre döfstuminrättningarna, som redan finnas, skulle genom detta förslag helt och hållet undertryckas. Detta är icke händelsen, och det ser man mycket väl af det framlagda förslaget. Men deremot har Kongl. Maj:t *icke* funnit skäl att uppmuntra dessa anstalter. Genom det högre belopp, som skulle lemnas för eleverna i distriktsskolorna har det visat sig, att det är dem Kongl. Maj:t velat uppmuntra. Helt visst skall, inom kort tid, så väl landsting som stad, hvilken icke tillhör landsting, komma under fund med, att, om de för sig vilja inrätta en döfstumskola, som skall fullgöra hvad den nödvändigt måste, sedan undervisningen blifvit obligatorisk, skall detta ställa sig för dem mycket dyrare. Men jag lemnar detta. En sak, som är långt viktigare är, att de mindre skolorna i pedagogiskt afseende omöjligen kunna prestera samma goda resultat, som de skolor, hvilka äro bättre doterade och således i förmåga att skaffa sig bättre lärare och bättre lokaler. Jag tror att den värde talaren, om han närmare ser på saken, snart nog skall finna, att något hinder eller något tvång för de små döfstumanstalter, som verkligen vilja fortfara såsom sådana, finnes icke; men någon uppmuntran för dem är icke heller afsedd, och detta, som jag tror, på goda pedagogiska skäl.

Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den nu föredragna paragrafen.

§ 2.

Godkändes.

§ 3.

Mom. 1.

Friherre af Ugglas: För den, som, för 13 år sedan, deltog i komitéarbetet för ordnande af döfstumundervisningen och för den, som sedermera under dessa år sysselsatt sig med ifrågasättande ämne, kan det icke vara annat än högst glädjande att finna, att denna stora och viktiga fråga nu tagit ett så bestämdt och stort steg framåt, som den gjort, först genom Kongl. Maj:ts nådiga proposition och nu senast genom utskottets förslag. Jag kan icke underlåta, att vid denna paragraf, om hvilken jag önskar att få yttra några ord, anhålla att i protokollet få nedlagd min tillfredsställelse med det föreliggande förslaget.

Hvad den nu föredragna paragrafen beträffar, får jag bekänna, att då jag först genomläste densamma, tyckte jag det vara något våldsamt af utskottet, att, utan att ens ifrågasätta att de, som det närmast anginge, blefvo hörda, i lagen slå fast en distriktsindelning, som bestämdt föreskrifver, att *de* och *de* län och städer skola gemensamt utgöra ett skoldistrikt. I Kongl. Maj:ts proposition har, såsom herrarne behagade finna, en sådan sammanslagning endast blifvit antydd, och jag hade föreställt mig, att innan den sedermera blefve af Kongl. Maj:t fastställd, Kongl. Maj:t ämnat höra vederbörande landsting och städer, som icke i landsting deltaga. Emellertid tror jag, att genom detta af utskottet gjorda förslag en stor svårighet blifvit undanröjd, ty det lider intet tvifvel, att mycket stora *om* och *men* skulle hafva uppstålts angående denna fråga, om den uteslutande skulle hafva afgjorts på öfverenskommelsens väg. Nu har Riksdagen uttalat, att den anser distriktsindelningen böra ordnas på ett bestämdt sätt; och ett uttalande af Riksdagen i detta afseende betyder, enligt min tanke, ganska mycket. För den, som emellertid kan anse, hvilket väl en eller annan gör, att det vore våldsamt nog att tvinga in det ena eller det andra länet eller staden uti ett distrikt, utan att de på något vis fått yttra sig derom, vill jag fästa uppmärksamheten på det tillägg, som utskottet gjort i 3 §. Det lyder: »På framställning af landsting eller stad, som ej i landsting deltaga, eger Kongl. Maj:t att i afseende å distriktens omfattning och antal vidtagna de förändringar, som af omständigheterna kunna påkallas.» Jag vågar här uttala den bestämda öfvertygelsen, att i fall hos Kongl. Maj:t göres en sådan framställning, som verkligen befinnes vara grundad på billighet, kommer

också en sådan framställning att af Kongl. Maj:t bifallas, och det är också endast under den bestämda förutsättning, att en sådan tolkning kommer att göra sig gällande, som jag, för min del, icke vill motsätta mig denna paragraf, utan anhåller om bifall till densamma.

*Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkändes nu föreliggande moment.

Mom. 2 och 3.

Godkändes.

§§ 4—8.

Godkändes

§ 9.

Herr statsrådet Wennerberg: Den långa omskrifningen af denna paragraf, sådan Kongl. Maj:t föreslagit den, har naturligtvis uppkommit af det sätt att gå till väga, som utskottet funnit lämpligt att tillstyrka, och hvarom kan läsas i det andra momentet, der det heter, att frågans afgörande skall hänskjutas till en nämnd. Jag kan icke neka, att, då jag först såg detta, jag fann det något vidtutseende, huru härmed skulle kunna förhålla sig. Det har dock vid närmare påseende befunnits, af mig åtminstone, antagligt, och det har äfven varit skälet, hvarför jag icke yttrat något i afseende på omskrifningarna af §§ 6 och 7. Då man icke kan rätt klart inse, huru en institution skall komma att verka, när man blott hört den omtalas eller ser den i tryck beskrifven, då är det godt att hafva en erfarenhet att stödja sig på. Jag kan icke neka, att i mycket stora distrikt denna nämnd blir en ganska trögörd och stor apparat, man skulle ock kunna säga, icke obetydligt kostsam. Dock lär en sådan nämnd redan hafva fungerat vid skånska döfstumskoleinrättningarna, och det har berättats för mig — jag hoppas att det är sant —, att under den tid deras verksamhet varit i gång, nämnden icke varit samlad mer än en enda gång. Det är antagligt, att nämnden också sällan kommer att anlitas för att slita tvister inom *dessa* distrikt, ty det är egentligen endast vid den första organisationen, då det är fråga om att bygga eller inrätta lokaler och hvar de skola ligga, som tvist egentligen kan uppstå de särskilda landstingen emellan, och då tror jag, att den kan lyckligt lösas just genom en nämnd. Jag är dessutom särdeles benägen att antaga detta förslag, därför att derigenom på det tydligaste uttalas, huruledes kommunerna önska att, så långt det låter sig göra, sjelfva få sköta denna angelägenhet, och jag tror, att häri ligger ett stort steg åt rätta hållet. Då nu erfarenheten visat, att det låter sig göra, så återstår ju egentligen ingen annan betänklighet än kostnaden. Men jag är säker på, att, om man ansett denna allt för dryg, röster deremot höjts såväl inom utskottet som på förmiddagen inom

Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.
(Forts.)

Andra Kammaren. Men så har icke skett. Man har nog till fullo insett, att saken på detta sätt skall kunna gå för sig utan några stora svårigheter.

Vid sådant förhållande har jag ingenting att invända emot den nu föredragna paragrafen.

Herr Lindahl: Jag har egentligen ingenting emot, att en sådan nämnd, som här är föreslagen, skall afgöra de frågor, som skola till den hänskjutas. Men, såsom denna paragraf är uppställd, synes den mig icke stå i rätt öfverensstämmelse med landstingslagen. Denna lag föreskrifver nemligen, att då någon utgift befinnes särdeles betungande antingen för landet eller för någon stad, som tillhör landstinget, så skall landstinget på ett lämpligt och billigt sätt fördela kostnaden mellan stad och land. Nu innehåller detta förslag, att nämnden skall meddela konungens befallningshafvande hvad hvarje stad eller landstingsområde skall betala och derefter skall konungens befallningshafvande fördela detta på länets invåare efter bevillingen, utan att landstinget kommer i åtnjutande af den förmån som landstingslagen medgifver. Hvad specielt Blekinge län beträffar, äro förhållandena sådana, att städerna i detta län sammanlagdt betala mycket större bevilling än hela landsbygden tillsammans. Särskildt Karlskrona betalar omkring 50 procent mer i bevilling än alla de öfriga fastigheterna på landet. Enligt förevarande förslag skulle således dessa städer och särskildt Karlskrona få betala den väsentliga delen af kostnaderna äfven för de döfstumma barns undervisning och underhåll, hvilka tillhöra landskommunerna. Detta kan jag icke finna vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, hvarjemte, såsom jag nyss nämnde, landstingen icke få sin rätt öppen att, om de så finna lämpligt, göra en rättvisare fördelning.

På de skäl jag nu anfört anhåller jag därför om återremiss af denna paragraf, för att den må bli omredigerad på sådant sätt, att landstingens befogenhet icke må trädas för nära.

Herr Fröberg: Jag kan för min del icke instämma uti herr Lindahls yrkande om återremiss.

Först och främst vill jag erinra derom, att detta lagförslag är afsedt att utgöra en undantagslag från den allmänna landstingslagen, och att det icke gått an att tillåta, det här bestämmes andra debiteringsgrunder än de förlandstingsmedel i allmänhet gällande för fördelningen af kostnaderna för de döfstummas undervisning, ty man bör komma i håg, att, då nämnden skall bestämma dessa kostnader, den icke kan komma att sammanträda i annat fall, än då landstingen icke enats om inkomst- och utgiftsstaten eller i fråga om byggnader varit af olika mening och således först efter afslutandet af landstingen för året. I dessa fall afgör nämnden kostnadsfrågan med landstingens rätt och bestämmer den summa, som erfordras. Om,

på sätt nu yrkats, landstingen skulle tillåtas att, efter det nämnden om utgifterna beslutat, meddela andra grunder för deras uttaxering än de i förslaget 9 § angifna, blefve det nödvändigt att för frågans afgörande medgifva sammankallande af extra landsting, hvilket åter skulle medföra förökade kostnader med föga gagn; hvarför det i detta fall torde vara alldeles nödvändigt att låta utgifterna utgå efter den debiteringsgrund, som är stadgad i afseende å landstingsmedel. Enligt förevarande lagförslag kan dock landsting, om så anses nödvändigt, under förutsättning att ett byggnadsföretag eller utgift i annat fall, hvarom enighet emellan de särskilda kommunerna icke vunnits, skall, för den händelse att nämndens beslut skulle utfalla olika, ega rum, på förhand anvisa det härför erforderliga belopp att fördelas efter den ena eller andra grunden, eller ock bestämma, att medlen skola på annat sätt tillhandahållas. Det kan ju också inträffa, att landstinget har så stora tillgångar, att ingen särskild uttaxering bör göras. Då behöfver landstinget endast bemyndiga sin ordförande att af dess tillgångar utbetala det belopp, som kan komma att erfordras, och hvilket på förhand oftast torde kunna beräknas. Jag anhåller om bifall till den föredragna paragrafen.

*Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.*
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af den nu föredragna paragrafen och vidare derpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

§§ 10—12 jemte öfverskriften till den nu genomgångna afdelningen af lagförslaget.

Godkändes.

§ 13.

Friherre af Ugglas: På sätt herrarne behagade finna af Kongl. Maj:ts proposition, har Kongl. Maj:t till Riksdagens antagande hemställt endast §§ 1—12 och vidare §§ 29—34. Nu hafva vi kommit till en af de §§, nemligen § 13, som Kongl. Maj:t meddelat Riksdagen blott för att deröfver yttra sig, men icke för att deröfver besluta. För min del tror jag också att Riksdagen icke bör befatta sig med de delar af denna stadga, som innefatta rena organisations- och ordningsfrågor, utan öfverlemna åt Kongl. Maj:t att ensam derom förordna, och när utskottet vill såsom lag fastslå en del rena detaljer, såsom t. ex. huru betyg skola bestämmas m. m., så kan jag icke finna annat, än att utskottet i detta fall gått något längre, än skäligt varit.

Emellertid befinna vi oss nu på den ståndpunkten att Andra

Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.
(Forts.)

Kammaren redan antagit utskottets förslag jemväl i afseende på denna och öfriga af mig antydda paragrafer, och då jag auser detta vara af jämförelsevis ringa betydelse emot att nu vinna en slutlig lösning af denna stora och viktiga fråga, så har jag endast velat till protokollet nämna, att jag icke finner att utskottet i anmärkta afseende handlat rätt, men att jag, för min del, icke vill yrka någon ändring.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkändes nu förevarande paragraf.

§ 14.

Herr statsrådet Wennerberg: Här i 14 § 2 mom. af Kongl. Maj:ts förslag har utskottet gjort en liten utslutning, nemligen af orden: »så att »den intellektuella undervisningen derigenom ej lider inträng,» så att den sista satsen, enligt utskottets förslag lyder: »så att barnens krafter ej öfver måttan tagas i anspråk». Det är icke svårt att inse, hvarför utskottet gjort denna utslutning. Slöjden skall nemligen ingå såsom ett mycket viktigt ämne i döfstumundervisningen. Nu hafva troligtvis åtskilliga eller de fleste inom utskottet ansett, att detta undervisningsämne bör spela en så stor roll, att den intellektuella utvecklingen hos barnen icke särskildt må betonas, hvarigenom möjligen slöjdundervisningen på något sätt komme att få stå till baka. Den som läst anförandet till statsrådsprotokollet, finner dock att der är mycket starkt betonad nödvändigheten, att slöjdundervisningen får en lika god plats som något af de öfriga läroämnena. Men en sak torde dock vid denna undervisning vara det viktigaste, hvilket Riksdagen äfven i sin skrifvelse sökt framhålla, nemligen att försöka återställa åt samhället dessa vanlottade barn och att så mycket som möjligt göra dem likställda med våra folkskolebarn — följaktligen deras *själsutveckling*. Huru gänelig slöjdinsigten och yrkesfärdigheten än är, tror jag dock, att detta kvarstår såsom det förnämsta.

Jag har i förmiddags yttrat ungefär detsamma i Andra Kamraren. Att nu få någon ändring häri, derom beder jag lika litet här som jag gjorde det der. Men jag har velat i båda kamrarne framlägga den åsigt, som Kongl. Maj:t med allt skäl håller på, och som Riksdagen förut framställt, och jag är fullt öfvertygad att genom den inspektion, som kommer att ske öfver döfstumundervisningen, och som till en betydande grad får en ytterligare ledning af hvad som är anfördt till statsrådsprotokollet, detta i alla fall skall iakttagas, äfven om det icke intages i lagen.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den nu föreliggande paragrafen.

§§ 15—19.

Godkändes.

§ 20.

Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.

(Forts.)

Herr statsrådet Wennerberg: Jag tror det vara min skyldighet att vid denna paragraf här framföra detsamma, som jag anmärkte i Andra Kammaren.

Jag ser icke något skäl, hvarför man gjort den inskränkningen i Kongl. Maj:ts proposition att till inspekterande af döfstumskolorna skulle förordnas i stället för »en eller flera sakkunnige män» endast »en sakkunnig man». Det kostar icke mer att skicka ut två eller tre inspektörer än blott en, ty anslaget härför, 1,500 kronor, som ifrågasatts och äfven blifvit tillstyrkt af utskottet, är afsedt att gälla för hela inspektionen. Att nu vilja förmena Kongl. Maj:t att, i fall det finnes nödvändigt, utskicka mer än en, dertill har jag icke kunnat finna något giltigt skäl. Man säger, att det skulle vara godt, om blott en inspekterade, ty derigenom skulle från första början bli mera enhet i det hela. Men nu är likväl händelsen den, att just mellan de fleste döfstumlärare råder ganska stor oenighet i afseende på rätta metodiken. Det torde då vara af vigt för departementschefen att i tid få höra de olika omdömen, som dessa för öfrigt, hvar på sitt håll, skickliga män kunna afgifva. Blir det nu blott en inspektör, så skickas han till exempel ut nästa år. Året derpå skickas en annan ut, som ifrar för ett motsatt sätt att gå till väga vid undervisningen, och dessa afgifva hvar i sin tid sina rapporter. Det följande året skulle antingen en tredje utskickas, eller, om vi hålla oss till endast dessa två, den förste igen; och på detta sätt skulle departementschefen nödigtvis få vänta i två eller tre år för att få reda på hvad han eljest kunnat inhemta redan första året, om han då skickat ut dessa två hvar åt sitt håll. Bland de skickligaste föreståndarne kunna nu till detta uppdrag användas flere. Skulle det blott vara en sådan inspektör, så skulle ju, allt för den omtalade enhetlighetens skull, den skola, för hvilken han vore föreståndare, icke bli inspekterad, hvilket icke kunde vara rätt. Upphäfver man åter åsigten om nödvändigheten af enhetlig inspektion derigenom, att man säger, att Konungen kan det ena året taga den ene och det andra året en annan, så återstår ju intet skäl, hvarför man icke lika gerna skulle låta Konungen taga två eller tre på en gång.

Man skred till votering i Andra Kammaren om denna paragraf, och, oaktadt jag, för min del, tyckte, att af flera talare mycket goda grunder anförts, hvarför Kongl. Maj:ts förslag i detta fall vore att föredraga, vann likväl utskottets, såsom ofta är händelsen vid en så sen tid af riksdagen som nu. Man har då, i händelse man ej hunnit sätta sig in i ett ärende, utskottet att stödja sig vid, och derom är icke mycket att säga. Det beslöts emellertid i Andra Kammarren, att det blott skulle vara en inspektör. Nu öfverlemnar jag åt kammaren att afgöra, huru vida det kan vara skäl att fatta samma beslut här eller bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Jag vet väl ett sätt, hvarpå inspektionen ändå kan få den betydelse Kongl. Maj:t önskat.

Förslag till lag
ang. dofstum-
undervis-
ningen.
(Forts.)

Jag kan gerna tala om det, ty jag tror icke, att någon kan säga, att det innebär något gående på sidan om det förslag, som utskottet framställt. Jag anser, för min del, intet hindra departementschefen att förra delen af inspektionen begagna *en* och för den andra delen antaga en annan inspektör.

Jag öfverlemnar åt kammaren att afgöra hvad som kan vara bäst i detta fall.

Herr Königsfeldt: Inom utskottet förfäktade jag Kongl. Maj:ts proposition i denna paragraf. Jag ansåg det nemligen vara för litet att hafva blott en inspektör med hänsyn till vårt långsträckta land. Men då nu Andra Kammaren antagit utskottets förslag och då jag befarar, att, om Första Kammaren här bifaller Kongl. Maj:ts proposition, det skulle kunna leda till hela förslagens fall, så vågar jag icke, huru gerna jag än gjorde det, yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, utan jag nödgas, om än motvilligt, att i denna punkt anhålla om bifall till utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: På de af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anförda skäl, som jag tror, att ingen kan jäfva, får jag, för min del, anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Denna innehåller, att till inspektörer skulle förordnas *en* eller *flere* sakkunnige män. Utskottet deremot föreslår och Andra Kammaren har beslutat, att det skall vara blott en inspektör. I fall nu denna kammare fattar beslut i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag, så är det ingen omöjlighet att åstadkomma en sammanjemkning af kamrarnes skilda meningar. Andra Kammarens beslut skulle i det fallet icke behöfva rifvas upp, då sammanjemkningen endast kunde bestå deruti, att man utslöt orden »*en* eller *flera*», hvarigenom åt Kongl. Maj:t lemnades öppet att härutinnan handla efter som lämpligast synes. Jag tror således, att man skulle kunna sammanjemka kamrarnes olika beslut till ett förslag, som komme Kongl. Maj:ts proposition närmare och som ovilkorligen vore bättre än hvad utskottet här föreslagit, och jag tillåter mig därför anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af utskottets förslag till ifrågavarande paragrafs lydelse och sedan derpå att Kammaren, med afslag å utskottets förslag, så vidt det skilde sig från motsvarande paragraf utaf Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, skulle godkänna paragrafen med den lydelse Kongl. Maj:t föreslagit, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfverskriften till den senast genomgångna afdelningen af lagförslaget.

Godkändes.

§ 21.

Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.
(Forts.)

Herr Lindahl: I denna lag förekommer endast på tvenne ställen ordet *lärarinnor*, nemligen dels på det ställe, der det talas om seminarium för bildande af lärare och *lärarinnor*, och dels på det ställe, der det talas om *lärarinnor*, som förut varit anställda vid döfstuminstitutet, men till följd af denna förordning måst afgå från sin befattning. Jag ber att till herr chefen för ecklesiastikdepartementet vördsamt få framställa den förfrågan, huru vida med dessa ord »vid hvarje skola skall finnas föreståndare samt för öfrigt nödig lärarepersonal» får förstås, att både föreståndare och lärare äfven kunna vara qvinnor. Jag anser för min del, på grund af den lilla erfarenhet, som jag kan hafva i denna fråga, att qvinnor äro synnerligen lämpliga till dessa befattningar. Vid det institut, som vi hafva i Blekinge, hafva vi aldrig haft annan föreståndare än en qvinna och under hela tiden icke mer än *en* manlig lärare. Under sista åren hafva vi endast haft lärarinnor. Fruntimmer hafva större förmåga att åt dessa stackars barn egna en moderlig omvårdnad och visa dem den ömhet, hvaraf de äro i så synnerligt behof. Så vida med denna maskulina benämning äfven förstås qvinnor, har jag ingenting att invända mot paragrafen. Skulle deremot meningen vara, att det måste vara en manlig föreståndare och manlig lärarepersonal, ber jag att få yrka, att till denna paragraf må fogas ett tredje moment så lydande: *till föreståndare eller lärare må äfven qvinnor kunna antagas.*

Herr statsrådet Wennerberg: Jag tror icke, att det är nödvändigt att göra någon ändring i denna paragraf.

Om vi jemföra denna paragraf med 40 § här nedan, se vi, att hinder för *lärarinnas* antagande icke finnes. Jag betraktar icke *föreståndare* såsom maskulinum utan såsom commune.

Herr Lindahl: Vid sådant förhållande har jag icke något yrkande att framställa.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den nu föredragna paragrafen.

§§ 22—28 jemte närmast föregående öfverskrift.

Godkändes.

§ 29.

Herr statsrådet Wennerberg: Utskottet har å denna paragraf — ungefär i midten af densamma — tillagt ordet »*hufvudsakligen*»:

Förslag till lag ang. döfatungs- undervisningen. således »hufvudsakligen motsvarande den, som i de offentliga folkskolorna meddelas».

Jag finner detta hafva skett med fullt fog. Jag kan icke heller förklara, hvarför det icke kom in i Kongl. Maj:ts proposition, på annat sätt än genom en glömska af mig.

(Forts.)

Emellertid ber jag att få nämna, att samma tanke, som funnits hos utskottet, har påtagligen äfven funnits hos mig, och ber därför att få läsa upp några rader ur anförandet till statsrådsprotokollet. Sidan 29 står: Undervisningen bör likväl meddelas endast till *ungefär* samma omfattning som i folkskolan och med den begränsning, som, med hänsyn särskildt till mindre begåfvade döfstumma, påkallas samt med iakttagande deraf, o. s. v.

Det var verkligen min glömska, att detta ord »hufvudsakligen» icke kom med. Jag anser därför utskottets tillägg riktigt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkändes den nu förevarande paragrafen.

§§ 30—33, öfverskriften närmast framför § 29, § 34 med dertill hörande öfverskrift samt §§ 35—39.

Godkändes.

§ 40.

Herr Königsfeldt: Då denna paragraf förevar i Andra Kammaren fattades beslut om en liten förändring i densamma, en mycket obetydlig förändring, bestående deri, att bindestrecket framför »lärarinnor» bortogs, i akt och mening att äfven sådana lärarinnor som genomgått det högre lärariuneseminariet i Stockholm måtte inbegripas under denna paragraf. Jag hemställer därför, att Första Kammaren ville fatta samma beslut som Andra Kammaren och bortaga detta bindestreck, som står framför »lärarinnor».

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på nu förevarande paragraf endast yrkats, att densamma skulle godkännas med uteslutande af det framför ordet »lärarinnor» förekommande bindestreck.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af utskottets förslag till ifrågavarande paragrafs lydelse och vidare på antagande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

§§ 41—49, öfverskriften till senast genomgångna del af lagförslaget samt §§ 50—53 med tillhörande öfverskrift.

Godkändes.

Lagförslagets rubrik.

*Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.*
(Forts.)

Herr Alin: Då utskottet föreslagit, att rubriken, i stället för, såsom Kongl. Maj:t föreslagit: »*förordning* angående döfstumundervisningen», skall lyda: »*lag* angående döfstumundervisningen», och då utskottets förslag i detta afseende utan tvifvel eger samband dermed, att utskottet föreslagit, att Riksdagen skulle, för så vidt på den beror, under sin beslutanderätt indraga en mängd bestämmelser rörande hvilka Kongl. Maj:t icke föreslagit Riksdagen att besluta, så ber jag få begagna tillfället att om denna sak säga min mening till protokollet.

Jag anser, att ifrågavarande paragrafer materielt höra under Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftningsrätt, och att det i formelt afseende torde vara ganska betänkligt, att Riksdagen på utskottets förslag söker att under sin beslutanderätt draga ifrågavarande paragrafer. Att jag icke i följd af denna min åsigt framställt något yrkande, beror derpå, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet förklarar sig kunna acceptera, hvad utskottet i förevarande fall föreslagit.

Herr statsrådet Wennerberg: Jag har redan förut här helt flyktigt berört samma sak, som den siste ärade talaren, och kan icke neka till, att här i denna lag intagits flera paragrafer, hvarom Kongl. Maj:t blott önskat höra Riksdagens yttrande, men icke mottaga något Riksdagens beslut. Men jag kan icke finna annat, än att Riksdagen denna gång tycks vilja göra såsom flera gånger förut skett. Särskildt vill jag påminna derom, att i afseende på fattigvårdsförordningen, der Kongl. Maj:t låtit Riksdagen få tillfälle att yttra sig öfver vissa paragrafer och fatta beslut i andra, Riksdagen återlemnade det hela sålunda, att den i skrifvelsen förklarade sig antaga samtliga paragrafer och följaktligen deltagit i denna lagstiftning. Jag kan icke heller finna, att, om Riksdagen på detta vis helt och hållet gillar Kongl. Maj:ts förslag, — jag håller mig nu endast till det ifrågavarande fallet, — någon större olägenhet derigenom skulle uppkomma. Gränsen för det ena och det andra torde vara rätt svår att sätta för framtiden, sedan den, enligt mitt sätt att se saken, många gånger förut blifvit öfverskriden.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den föredragna rubriken.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom Kammarens förut fattade beslut.

2 och 3 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Förslag till lag
ang. döfstum-
undervis-
ningen.*

Vid förnyad föredragning af sammansatta banko- och lag-
utskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda utlåtande och me-
morial:

n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.
Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ny lag angående
enskilda bankers sedelutgifningsrätt och till ändring i lagen för rikets
ständers bank den 1 mars 1830; samt

n:o 2, angående anvisande af medel till arfvoden åt utskottets
kansli;

biföll Kammaren hvad utskottet i dessa betänkan den hemställt.

Efter förnyad föredragning af Riksdagens särskilda utskotts den
4 och 7 innevarande månad bordlagda memorial n:o 2, angående
aföning åt dess tjänstemän och vaktbetjening, biföll Kammaren
utskottets i memorialet gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarrens den 3 och 4
i denna månad bordlagda betänkande n:o 15, i fråga om samman-
förandet uti en författning af gällande bestämmelser angående åt-
skilliga rust- och rothållare åliggande skyldigheter, biföll Kammaren
utskottets i betänkan den gjorda hemställan.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att de
ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst
på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 9.34 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 9 Maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett kasernetablissemment i Jemtland för en artilleridivision;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 53, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 16 och 17 §§ i grufvestadgan den 16 Maj 1884;

n:o 54, i anledning af väckt motion med förslag till stadgande angående den rätt, som i afseende på fideikommissfastighet tillkommer delegare i boet efter affiden fideikommissarie; samt

n:o 55, i anledning af väckt motion angående ändrad lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 17, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om undersökning beträffande de å kronojord inom Norrbotten befintliga apatitlager m. m.; och

n:o 18, med anledning af herr L. O. Smiths motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om undersökning och förslag till befrämjande af näringslifvets utveckling i Norrbottens län.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bergius* under åtta dagar från den 13 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: statsutskottets utlåtande n:o 7 b, bevillningsutskottets memorial och betänkande nr:is 13 och 14 samt bankoutskottets memorial nr:is 10 och 11.

Lindring i vilkoren för ett statslån åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 74, angående lindring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag af staten beviljadt lån å 2.000.000 kronor.

Herr Bohnstedt: Herr grefve och talman, mine herrar! Ehuru jag inom utskottet deltagit i behandlingen af denna fråga, har jag dock icke kunnat gilla utskottets utlåtande. Jag har likväl icke reserverat mig emot beslutet, därför att genom den diskussion, som inom utskottet fördes, kunde tydligen iuses, att i Andra Kammaren icke förefans någon förhoppning att kunna genomdrifva ett bättre resultat, och då frågan icke läser kunna komma under gemensam vötering, har jag icke velat göra någon framställning, hvarigenom jag möjligtvis skulle kunna beröfva bolaget den lilla lindring, utskottet föreslagit. Jag ber dock att få uttala mitt beklagande öfver att detta sjösänkingsbolag, som för ett allmänt ändamål offrat en million kronor, af utskottet icke ens kunnat erhålla det erkännande, att staten bort bidra till de utvidgade trafikleder bolaget sålunda skapat. Då regeringen så välvilligt åtog sig denna fråga, hade man bort kunna hoppas att ett bättre och fördelaktigare resultat skulle hafva vunnits till förmån för ett så allmännyttigt och storartadt företag som detta, hvori äro intresserade tre län, 22 socknar och öfver ett tusen jordbrukare, hvilka alla med en viss oro afvakta frågans utgång. Jag har intet yrkande att framställa.

Herr Bergström: Ehuru icke heller jag har för afsigt att framställa något yrkande i denna fråga, kan jag dock icke underlåta att säga några ord, för att uttrycka mitt beklagande att, oakadt statsutskottet genom sitt förslag erkänt ifrågavarande bolag vara förtjent af understöd genom någon eftergift af statens fordran hos bolaget, utskottet likväl icke tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition och sålunda icke lemnat den hjälp, som är erforderlig. Detta bolag har likväl utfört ett stort och fosterländskt företag och har derigenom deltagit i det stora arbete, hvarmed vårt folk på senare tider städse sysslat, eller att inom Sveriges gränser eröfra Finland åter. Öfver 30,000 tunland hafva genom bolagets försorg blifvit torrlagda. Bolaget har varit utsatt för många oberäknliga svårigheter och vidrigheter, först och främst den, att de kostnadsförslag, som blifvit uppgjorda, befunnits otillräckliga och måst i väsentlig mån öfverskridas och vidare den, att ett bolaget tillhörigt

dyrbart mudderverk brunnit upp. För min del hade jag trott att staten, som vid beviljande af detta lån stälde oerhördt stora fordringar på bolaget, skulle vid den förlägenhet, i hvilken det samma råkat, eftergifva hvad bolaget bevisligen utgifvit i och för segelledens fördjupande och ombyggnad af Hjelmare kanal. Detta hade varit en säker rättsgrund att stå på. Det är bevisadt att dessa utgifter, hvartill kostnaden bestridits af jordegare inom de tre län, inom hvilka de hemman och lägenheter äro belägna, som af företaget vunnit båtnad, för bolaget varit verkliga »faux frais» och för delegarne i sjösänkingsföretaget af jernförelsevis underordnad betydelse. Om regeringen proponerat och utskottet tillstyrkt, att de 1,000,000 kronor, som härtill åtgått, skulle bolaget efterskänkas, hade det varit en verklig hjälp, hvaremot jag är öfvertygad att den hjälp som nu erbjudes är alldeles otillräcklig. Bolaget skall, om denna hjälp icke nu mottages, redan år 1891 börja med amortering af lånet och det kan förutsättas, att många af delegarne vid den tiden icke skulle kunna inbetala sina annuiteter. Det uppstode i sådant fall en fara för fastighetskrediten, som jag i mitt embetsutlåtande förut påpekat. Jag har i den tabell, som finnes vidfogad nämnda utlåtande, visat, att många hemman sålunda kunna få vidkännas annuiteter af ända till 6 % af taxeringsvärdet. Vid sådant förhållande kan man icke undgå att ställa den frågan, hvilken säkerhet de enskilde fordringsegare, som hafva inteckningar i sådana hemman, skulle hafva.

Lindring i vilkoren för ett statslån åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag.

(Forts.)

Det är ganska betänkligt om fastighetskrediten på detta sätt kommer att sättas på spel.

Jag har, såsom jag nyss nämnde, intet yrkande att framställa, då jag å ena sidan icke vågar afvisa den hjälp, utskottet erbjuder, huru ofullständig och otillräcklig den efter mitt förmenande än är, och å andra sidan icke har någon förhoppning, att yrkande af bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle af kammaren bifallas.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag kan i alla delar instämma i den uppfattning, som af den siste talaren uttalats. Då detta låneförslag första gången framlades i Riksdagen, var jag tveksam, huru vida jag skulle rösta för detsamma, just därför att jag inom mig var öfvertygad att de framlagda beräkningarne icke kunde vara exakta, ehuru de sista gången uppgjorts af en man, som jag speciellt kände både för att vara yrkesskicklig och samvetsgrann. Att få sådana beräkningar absolut noggranna vid ett så stort företag, är alldeles omöjligt och erfarenheten så väl inom som utom landet har visat, att kostnaderna alltid gå till större summor än som beräknats. Man var likväl sangvinisk och hoppades det bästa. Nu säger man att bolaget är skyldigt, att ansvara för de förbindelser, det åtagit sig, men jag vill påminna derom, att då var det ännu svårare för strandegarne att afsäga sig skyldigheten att deltaga i sjösänkningen än nu. De hade då att välja emellan svåra

Lindring i vilkoren för ett statslån åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag. (Forts.)

vilkor; om de ingingo i bolaget, löpte de risken att få vidkännas större uttaxeringar än påräknadt varit och att den jord, de sålunda skulle vinna, komme att blifva dem ganska dyr och, gingo de deremot icke in såsom delegare, kunde de blifva helt och hållet afstängda från sjön. Läger man härtill att utöfver de stora uttaxeringar, som årligen träffa dem till följd af den mycket ökade skulden, måste de üfven deltaga i en mängd stora delvis gemensamma dikningsföretag och, då åtskilliga af dessa strandegare dessutom erhållit odlingshjälp, inses lätt att följderna af att de ingått i företaget blir att de få betala enorma afgifter. Ser man endast efter hvad det kostar så väl i vårt land som i andra länder att från början nyodla en jord, så att den befinner sig i riktigt blomstrande skick, skall man snart finna, att kostnaden därför uppgår till vida större summor än hvartill den kan realiseras och att först framdeles kommande generationer få uppbära frukten af det nedlagda arbetet. Jag har varit välvilligt stämd mot detta företag, sedan det en gång blifvit beslutadt, och har gerna velat vara med om att i än högre grad, än nu är i fråga, efterskänka statens fordringar, men man får icke alltid hvad man vill. Min öfvertygelse är likväl, att man ännu icke sagt sitt sista ord i frågan och att det vore förvånande, om den icke återkom till Riksdagen, hvarigenom strandegarne sålunda skulle kunna erhålla åtminstone partiella lindringar. Denna gång kunna vi likväl icke komma längre än vi gjort. Jag tillstyrker därför kammaren att taga hvad som nu föreslagits och hemställer sålunda om bifall till utskottets hemställan.

Herr Tamn, Hugo: Oaktadt inga yrkanden blifvit gjorda, har dock af de tre föregående talarne blifvit framhållet, att denna fråga icke skulle inom utskottet rönt det bemötande, hvartill den varit berättigad. Som jag detagit på afdelningen vid ärendets behandling anser jag mig böra, om också i största korthet, angifva några skäl för statsutskottets ståndpunkt i denna fråga.

Som det är allom bekant, är detta ett stort företag. Det gäller torrläggning af 30,000 tunland jord, hvartill beviljades, utöfver hvad som är vanligt vid sådana odlingslån, hela det belopp, till hvilket kostnaderna beräknats uppgå. Men man fastställde som vilkor redan då dels en viss ränta, hvilken dock sedermera nedsattes, dels vissa arbeten, som bolaget ålades göra för att sjöfarten på Hjelmaren ej skulle lida skada genom aftappningen. Det är här samma förhållande, som om hvilken som helst vill gå fram med ett dike och en qvarn står i vägen — man måste hålla qvarnegaren skadeslös. Det är sålunda med fullt öppen blick för dessa förhållanden och full beräkning, som bolaget börjat och afslutat odlingsarbetena. Jag kan på denna grund icke finna att det här föreligger något hvad man kallar *rättsskäl* för att i detta fall lemna ytterligare lindring från statens sida.

Man har vidare anført *kloketsskäl*, och den andre talaren i

ordningen framhöll det viktigaste af dessa, nemligen den rubbning, som skulle åstadkommas i fastighetskrediten, om staten ej eftergåfve af sin fordran, d. v. s., med andra ord, att staten skulle träda emellan därför att en del in-teckningshafvare, som komma efter, skulle kunna förlora sina in-teckningars värde. Skulle emellertid staten slå in på den vägen, att hålla uppe in-teckningar, fruktar jag, att det skulle blifva alltför många, som i Sverige skulle komma att ställa kraf på statens hjälp. Det af konungens befallningshafvande i Orebro framhållna exempel håller icke streck som bevisningsmateriel i detta fall; det är visserligen sant hvad konungens befallningshafvande yttrat derom att *i förhållande till taxeringsvärdet* utdebiteringen för en del hemman är stor, men detta beror derpå, att dessa hemman ursprungligen egt helt litet åker och tillvunnit sig betydliga arealer sankmarker. Så hafva till exempel 31 hela mantal, fördelade i 125 brukningsdelar, erhållit 27,658 qvadratref sankmarker mot förut egande 9,600 qvadratref åker, alltså 3 gånger så mycket sank marker som åkerjord, och då är det ej underligt, att när de gamla taxeringsvärdena bibehållas, uttaxeringen ej står i skäligt förhållande till taxeringsvärdet. Jemförelsegrunden är således icke bevisande eller riktig och jag anser sålunda, att ej heller detta skäl kan med full rätt åberopas.

Då återstår *billighetsskäl*. Bolaget har upprepade gånger förklarar att »den torrlagda jorden skall i en framtid fullt ersätta alla kostnader». Det är således ej kostnadernas storlek i och för sig som trycker bolaget, utan att betalningen af dessa faller så tungt på den första och närmaste tiden, hvilken fråga rättvisan fordrar att jag något utreder.

Många hafva blifvit tvungna att bilda dikesföreningar för att leda vattnet från sina marker till de stora afloppsgrafvarna. Sålunda hafva 2,350 tunnland härför fått betala 16 kronor 50 öre per tunnland innan de kunnat börja torrlägga den egna jorden, 920 hemman hafva fått betala 38 kronor 50 öre o. s. v. Den enskilda dikeskostnaden har uppgått till 25—30 kronor och odlingskostnaden till 16—32 kronor per tunnland. Utom dessa kostnader, nödvändiga för att få någon afkastning af jorden, äro bolagsmännen förbundna att återbetala hela den enskilda skulden. 825,000 kronor, innan 1896. Det är denna utdebitering jemte de nödiga kostnaderna för tillgodogörandet af marken, som i närvarande stund tynger bolaget, och jag kan icke underlåta att uttrycka en viss förvåning, om verkliga bolagsmännen, så vidt det rörer lättheten att fullgöra sina förbindelser, skulle föredraga Kongl. Maj:ts proposition framför statsutskottets, ty den visar på att, utom alla dessa utgifter, skulle $3\frac{1}{2}$ % ränta ytterligare årligen uttaxeras, sålunda under de svåraste åren en ytterligare ökning af utgifterna. Statsutskottet har deromt förklarar, att det vill alldeles befria bolaget under de svåraste åren från alla utgifter till staten, på det att bolaget under tiden skulle kunna reda ifrån sig sina största och tyngsta bördor. Sedan, efter

Lindring i vilkoren för ett statslån åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag. (Forts.)

denna tid, har statsutskottet, på grund af bolagets egen förklaring att värdet motsvarar kostnaderna, ansett sig icke böra efterskänka mera än nödigt är, men deremot fördelat uttaxeringen så, att den efter 1896 blefve lika stor ungefärligen, som bolaget sjelf förklarar sig kunna utgifva under de svåraste åren, d. v. s. 160,000 till 170,000 kronor. Innebörden af statsutskottets förslag är således,

att om bolagsmännen per år utgifva en krona per kvadratref — ett ej högt vanligt arrende — och fortfara dermed några år till dess att statslånet är till fullo inbetaldt, så hafva bolagsmännen efter den tiden för en kostnad af 5 à 6 kronor per tunnlandet tillköpt sig en jord, om hvilken det vitsordet är gifvet, att den är af så god beskaffenhet, att den ogödslad gifvit under tio år 8 till 17 tunnor hafre per tunnland. Sålunda förefaller det, som detta ej vore orimligt fordradt, att på detta sätt staten finge sina kostnader betäckta, under det att bolaget befriades från tyngre afgifter, än det sjelf ansett sig kunna bära, oaktadt tiden måste utsträckas några år.

Jag vill dessutom tillägga ett skäl mot hvad den andra ärade talaren äfven anført. Han förklarade att företaget blifvit så betydligt dyrare, än hvar till det beräknats. Ja väl, det har blifvit en million dyrare, än kalkylen utvisade. Men samtidigt bör man taga med i beräkningen, att man år 1885 upptagit hvarje tunnland vinstjord till ett värde af 225 kronor. I denna stund har den sålts till 400 kronor, sålunda med en vinst af 175 kronor tunnlandet. Multiplicerar man hela arealen 6,500 tunnland med 175 kronor, blir värdet af den ökade vinsten 1,370,000 kronor, hvilket med 370,000 öfverskjuter den ökade kostnaden.

Jag tror att statsutskottet i detta fall ej gått hårdhändt till väga, utan sökt att så vidt möjligt, med bibehållande af nödig hänsyn till statens fördel, gått bolagets skäliga önskingar till mötes.

Jag yrker bifall till statsutskottets förslag.

Herr Bohnstedt: Jag skall endast bedja att få göra en liten korrigerering af hvad herr Tamm nyss sade. Han uppgaf att bolaget fått 400 kronor tunnlandet. Detta är dock ett misstag. Det förhåller sig nemligen så, att detta pris betalats för *graderadt tunnland*, eller s. k. *vinsttunnland*, och på ett vinsttunnland kan gå 3, 4, ända till 10 vanliga tunnland.

Jag har velat nämna detta, på det att ej kammaren måtte få en oriktig uppfattning af sakförhållandet.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos å nyo statsutskottets den 7 och 8 innevarande månad bordlagda memorial och utlåtande:

n:o 75, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättande och avslutande under år 1890 af arbetena på nya kasernetablissemment för Svea lifgarde och andra lifgardet m. m.

Lades till handlingarna.

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till uppsättningskostnader för Blekinge bataljon.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 16, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om ändringar i resereglementet den 11 februari 1881, biföll Kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Kammaren åtskildes kl. 11.36 f. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 9 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial:

n:o 77, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 79, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjetta hufvudtiteln gjorda framställning angående anslag till anordnande af fabriksinspektion; och

n:o 80, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående utgifvande af en statstidning för legala tillkännagifvanden m. m. samt om beviljande af extra anslag å 1,500 kronor för utredningens verkställande;

sammansatta stats- och bevillningsutskottets memorial n:o 6, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli; äfvensom

bevillningsutskottets betänkande n:o 15, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1890.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 8.05 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 10 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Upplästes ett inlemnadt läkarebetyg af följande lydelse:

Att herr statsrådet och kommandören *A. Örbom* sedan omkring en veckas tid och fortfarande är af ett svårare anfall af bröstkramp hindrad att delta i Riksdagens Första Kammares förhandlingar, intygas.

Stockholm den 8 Maj 1889.

Adolf Grundal,

Legitimerad och praktiserande läkare i Stockholm.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 77 och utlåtande n:o 78.

Vid föredragning af statsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 79, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjetta hufvudtiteln gjorda framställning angående anslag till anordnande af fabriksinspektion, godkändes den föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 80, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående utgifvande af en stats-tidning för legala tillkännagifvanden m. m. samt om beviljande af ett extra anslag å 1,500 kronor för utredningens verkställande.

*Forslag till vo-
teringsproposi-
tion ang. utgif-
vande af en
statstidning
m. m.*

Herr vice talmannen: Frågan, om Riksdagen skall gemensamt votera uti sådana frågor, som den ifrågavarande, har varit föremål för en liflig strid inom Riksdagen och för olika beslut. Här gäller nemligen såsom hufvudsak en framställning till regeringen om utredning af kostnaderna m. m. för utgifvande af en statstidning. Men såsom en bisak har till denna hufvudframställning blifvit tillsett ett förslag att för betalande af kostnaderna, icke för sjelfva tidningen, utan för utredningen, skulle ställas ett belopp af 1,500 kronor till Konungens disposition. Således, om denna fråga hade blifvit behandlad i den ordning, att skrifvelseförslaget behandlats särskildt och anslagsfrågan särskildt, så är det alldeles uppenbart, att sedan skrifvelseförslaget, som fordrar båda kamrarnes gemensamma bifall för att vara Riksdagens beslut, hade fallit, så hade anslagsfrågan äfven fallit. Efter mitt förmenande kan och bör det icke utgöra någon skilnad vid frågans behandling, att beslutet blifvit uppställt på det sätt, att anslagsfrågan blifvit inlagd i samma moment, som sjelfva hufvudfrågan. Under de tidigare riksdagarne, från 1868 till 1877 egde i sådana frågor votering rum, men vid 1877 års riksdag skedde i ett då förefallande ärende ett omslag i frågan, och en synnerligt grundlig diskussion föreföll, särskildt i Andra Kammaren. En ledamot af Andra Kammaren hade då föreslagit, att Riksdagen skulle ingå med en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ordnande af Helgeandsholmen, och till Kongl. Maj:ts disposition för bekostande af denna utredning ställa ett belopp af 5,000 kronor. Statsutskottet hemställde i öfverensstämmelse med den praxis, som dittills varit gällande, att gemensam votering skulle ega rum, men Andra Kammaren afslog efter en synnerligen omfattande diskussion denna fråga och gjorde dervid gällande den åsigten, att då hufvudfrågan berodde på Riksdagens båda kamrar, kunde den omständigheten, att såsom biändamål blifvit inlagdt ett anslag, icke rubba den konstitutionella behandling, som hufvudfrågan kräfde. Och med stor öfvervigt fattades detta beslut i Andra Kammaren. Första Kammaren åter, såvidt jag kan af diskussionen finna, hufvudsakligen för att respektera den praxis, som dittills varit följd, fattade ett motsatt beslut och godkände voteringspropositionen. Men äfven här skedde allvarliga uttalanden och varningar mot att fortfara med detta sätt att behandla saken. Det synes mig alldeles gifvet, att om ock frågan enligt grundlagen möjligen kan afgöras på båda sätten, synnerligen öfvervägande skäl dock finnas för att icke votera i sådana fall, der man kan komma att underkasta den gemensamma voteringen frågor, hvilka alldeles icke tillhöra den gemensamma voteringsens afgörande, och der följaktligen inför Kongl. Maj:t framträder ett beslut, i hvilket ingenting enligt grundlagen hade bort få behandlas efter gemensam votering, mer än den obetydliga frågan om anslaget, men der den gemensamma voteringen gifver ett sken af att hela frågan blifvit i sin helhet af Riksdagen bifallen, hvilket den alls icke blifvit. Jag har låtit undersöka, huruvida något pre-

judikat skulle finnas senare än för år 1877, men såvidt denna undersökning kunnat verkställas — tiden har varit kort — har icke något sådant funnits. Vid denna riksdag hafva vi haft ett likartadt fall, då i en motion, som behandlats af sammansatt stats- och bankoutskott, äfvenledes ett anslag varit påhängdt en skrifvelse angående hypoteksbanken. Men detta utskott behandlade frågan på det sättet, att det stälde hufvudfrågan i ett särskildt moment och anslagsfrågan i ett särskildt moment. När då skrifvelseförslaget förföll, ansågs det såsom en gifven sak, att äfven anslagsfrågan hade förfallit, och därför blef ingen votering ifrågasatt.

Förslag till voteringsproposition ang. utgifvande af en statstidning m. m.

(Forts.)

Jag anhåller på dessa nu anförda grunder, att voteringspropositionen måtte afslås, och att kammaren behagade godkänna det yttrande, som jag jemte åtskilliga andra reservanter från Första Kammaren bifogat utskottets betänkande så lydande: »Då denna fråga är af beskaffenhet, att någon sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut icke torde vara möjlig, och densamma icke heller lärer kunna afgöras medelst gemensam omröstning, har frågan enligt utskottets åsigt förfallit, hvilket utskottet härmed får för Riksdagen anmäla»; i följd hvaraf betänkandet skulle läggas till handlingarna.

Friherre Klinckowström: Det är verkligen en sällsam företeelse, att herr vice talmannen för att genomdrifva den åsigt, som han nu framställt, nödgas stödja sig på ett Andra Kammarens beslut, som strider emot den egna kammarens, han tillhör, och hvilken kammare äfven i allmänhet hans åsigt tillhör. Jag vill i detta fall icke strida emot honom; jag tackar honom för den utredning, han har gjort, hvilken visar, att åsigten ända till 1877 inom Riksdagen varit densamma, som jag förfäktade, när denna fråga för några dagar sedan var föremål för kammarens öfverläggning och beslut. Jag vill likvisst dervid göra den anmärkningen, att grundlagen vet icke af några prejudikat, huru den har blifvit uppfattad under den ena eller den andra tidsperioden. Grundlagen skall enligt sin ordalydelse tillämpas, och hvilken är nu grundlagens ordalydelse i detta fall. Jo, mina herrar, i 65 § riksdagsordningen säges: »När i fråga om statsutgifter eller bevillning, eller angående riksbankens eller riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori de förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut.»

Mig synes vara klart, efter hvad jag nu haft äran anföra, att då här är fråga om ett statsanslag, deri Riksdagens båda kamrar fattat olika beslut, så måste denna stridighet slitas genom gemensam votering. Mig synes, att statsutskottet har uppfattat denna grundlagsenliga föreskrift alldeles korrekt och riktigt, och jag får därför

Förslag till vo-
 teringsproposi-
 tion ang. utgif-
 vande af en
 statsbidning
 m. m.

(Forts.)

vördsamt anhålla, att kammaren ville godkänna den nu upplästa voteringspropositionen.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Det är visst godt och väl, att grundlagen skall tolkas efter sin ordalydelse, men därför är väl icke skäl att begå inkonsequenser och tyda ordalydelsen ena gången så, och andra gången så, utan en viss följdriktighet bör väl iakttagas. Här har existerat ett annat tolkningssätt, men när nu alltsedan 1877 eller sålunda i elfva år har varit fastställt och följdt det tolkningssätt, som reservanterna förordad, och hvilket äfven af båda kamrarna flere gånger antagits, så anser jag, att det fortfarande bör tillämpas.

Efter gemensam votering i en fråga, der båda kamrarna fattat olika beslut, uteslutes i skrifvelse till Konungen motiveringen. I detta fall skulle således skrifvelsen, om Andra Kammarens beslut segrat uti gemensam votering, innehålla att Riksdagen ställt till Konungens förfogande en summa af 1,500 kronor etc. etc. enligt klämman i Andra Kammarens beslut. Men ingen motivering följde, som angafve hvarför Riksdagen framställt sin begäran. Första Kammaren har bestämdt undanbedt sig all utredning i det syfte, motionären ifrågasatt, under det Andra Kammaren åter begärt en utredning. Är det fråga om ett anslag till ett militärändamål eller dylikt, så, om gemensam votering ifrågakommer, förfaller ju motiveringen. Jag tror, att det äfven i detta fall skulle taga sig något bakvändt ut att bevilja penningar, sedan Första Kammaren afslagit motionen.

Friherre Klinckowström: Det förvånar mig mycket, att en ledamot af statsutskottet kommit fram med den åsigten, att vid gemensam votering det endast voteras om anslagssumman och ingenting annat. Jag kan i voteringspropositionerna både vid denna och föregående riksdagar visa honom, att der finnes ofta, utom sjelfva anslagsbeloppen, ganska mycket bilagdt, hvarom voteras, så att det är icke ensamt denna enkla penningsumma, hvarom votering sker, utan ofta ganska viktiga andra saker. Den ärade talaren säger, att här är en motivering som felas. Det är icke fråga om någon motivering, utan här är fråga om en underdånig skrifvelse och ett anslag, för att den begärda utredningen skall kunna ega rum.

Hvad frågan beträffar, så är ju ingen skada skedd, om, när den underdåniga skrifvelsen framkommer till Kongl. Maj:t, denne afslår Riksdagens hemställan. Då utgår icke anslaget, och det är något, som ganska ofta skett, att ett beviljad anslag icke utgått, utan inbesparats, statsverket till godo.

Jag kan icke se, att det af herr friherre Leijonhufvud anförda kan utgöra något skäl för att icke bifalla utskottets förslag, hvarföre jag vidhåller mitt yrkande om bifall dertill.

Herr Wieselgren: Då jag 1877 tillhörde den kammare, hvars beslut i en likartad fråga i dag har blifvit återkalladt i Första Kam-

marens minne, så torde det icke förvåna, om jag fortfarande vidhåller den uppfattning, som då innelåg i Andra Kammarens beslut. I sak torde nu föreliggande ärende vara af ganska liten betydelse, men i formelt afseende inbegripes deri en fråga af stor konstitutionel vikt. Ty skulle det verkligen blifva återupptaget såsom gällande praxis och inom Riksdagen anses såsom grundlagsenligt, att man skulle votera gemensamt om hvarje fråga, hvilken fått sig ett anslag vidhängdt, så skulle innan man visste ordet af enkammarsystemet hafva efterträdt det tvåkammarsystem, hvilket dock i grundlagen uttryckligen stadgats såsom för vår konstitutionella ordning bestämmande. Jag vet icke, hvilken fråga, som icke skulle kunna föres med ett anslagsbihang i syfte att Kongl. Maj:t dermed må sättas i tillfälle att utreda densamma. Riksdagen skulle oupphörligen få votera gemensamt i sådana frågor, och den grundlagsparagraf, som säger, att båda kamrarna skola i alla frågor hafva lika behörighet och myndighet, skulle snart resultera derhän, att Första Kammarerna icke skulle hafva någon betydelse alls.

Jag ber att få instämma i herr vice talmannens afslagsyrkande.

*Förslag till voteringsproposition ang. utgifvande af en statstidning.
m. m.*

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af utskottets förslag till voteringsproposition och vidare på förkastande af samma förslag; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid föredragning af sammansatta stats- och bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 6, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli, biföll Kammarerna hvad utskottet i memorialet hemställt.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran nedannämnda under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: bevillningsutskottets betänkande n:o 15, lagutskottets utlåtanden n:is 53--55 samt Första Kammarernas tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 17 och 18.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 8 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7 b, i anledning af väckta motioner, dels om beviljande af anslag till inlösen af maskiner och redskap vid i riket befintliga margarinfabriker, dels om anslags beviljande för anläggning inom riket af två fabriker för tillverkning af oleomargarin.

Ifrågasatt anslag till inlösen af maskiner och redskap vid margarinfabriker i Sverige.

Mom. a).

Herr vice talmannen: Angående slutet i utskottets föreliggande förslag har icke någon meningsskiljaktighet egt rum inom statsutskottet, utan båda sidorna hafva varit ense om, att något belopp icke borde ställas till Kongl. Maj:ts disposition för det af motionärerna ifrågasatta ändamålet. Minoriteten i statsutskottet har utgått från den åsigten, att ett belopp, som endast afsåg att ersätta redskap och maskiner vid de befintliga fabrikerne, alldeles icke borde komma i fråga, då den ersättning, som dessa fabriker skulle erhålla, naturligen måste vara mycket mera omfattande och inbegripa ersättning för den förlust, fabrikerne komme att lida, i den händelse de skulle nödgas, i följd af förbudet, med sin verksamhet upphöra. Minoriteten har ansett, att då nu denna fråga har blifvit framlagd för Riksdagen, borde utskottet uttala såsom en pligt för Riksdagen att bevilja en sådan ersättning i den utsträckning, som den rätteligen borde ega rum, och icke i något afseende antyda, att den kunde stanna vid hvad motionärerna föreslagit. Ännu mindre har det kunnat falla reservanterna in, att ifrågasätta, »om» ersättning skulle utgå; ty reservanterna hafva ansett, att Riksdagen aldrig skulle kunna tänka sig något annat.

Af dessa skäl anhåller jag om bifall till det slut, hvartill utskottet kommit, men att den del af motiveringen, som förekommer på sid. 3 i betänkanDET och börjar med orden »Beträffande åter bemälde motionärens förslag» och slutar med ordet »ifrågakomma», måtte af kammaren ogillas och i stället såsom motivering godkännas hvad reservanterna i den vid betänkanDET bilagda reservationen hemställt.

Herr Rundbäck: Då jag förleden vecka vid debatten om margarinfrågan yrkade förbud mot tillverkning af margarin, skedde det under den bestämda förutsättningen, att förbudet, om det komme till stånd, icke finge på ringaste vis förnärma tredje mans rätt, utan att i så fall staten borde godtgöra egarne af nuvarande margarinfabriker den förlust, som kunde blifva en följd af margarintillverkningens nedläggande. Som jag emellertid vid det tillfället icke kom att i mitt yttrande beröra denna punkt, begagnar jag nu detta tillfälle att till protokollet förklara, att jag så strängt håller på denna statens pligt, att jag till och med skulle vilja kalla beslutet mot margarintillverkningen orättfärdigt, derest det icke tillika innebure förpligtelse för det allmänna att för förlust skydda dessa personer, som grundlagt sin näring medan den var loflig och af lag både tillåten och skyddad. I enlighet med dessa åsikter är det naturligt, att jag helst sluter mig till reservanternas förslag, der det tydligt erkännes, att staten har en sådan förpligtelse, som jag nyss nämnde. Äfven i öfrigt vill jag gerna sluta mig till reservanterna, ty jag anser äfven, att Riksdagen för närvarande icke kan gå längre än

till ett sådant erkännande, och att ett definitivt afgörande af ersättningsfrågan icke kan ske, förr än samma fråga blifvit behörigen utredd. Dock skulle jag gerna önskat, för att gifva litet mera kraft åt kammarens uttalande och äfven visa regeringen att i afslaget här icke ligger något definitivt afslag, att i reservationens sista del intagas orden »för närvarande» så att det komme att beta, att »motionärernas ifrågavarande förslag icke borde för närvarande till någon Riksdagens åtgärd föranleda». Jag tror, att det syfte, som ligger i reservationen, härigenom blefve tydligare framhållet. Jag förenar mig för öfrigt i herr vice talmannens yrkande.

Ifrågasatt anslag till inlösen af maskiner och redskap vid margarinfabriker i Sverige.

(Forts.)

Herr Andersson, Gustaf: Utskottet har visserligen afstyrkt bifall till min motion i den fråga, som nu föreligger. Men utskottet har i motiveringen af sitt utlåtande uttalat sig i samma rigtning, som jag med min motion åsyftat, och de utskottsledamöter från denna kammare, som afgifvit reservationer, vilja gå ännu längre än utskottet, hvarför jag icke skall göra något yrkande, endast be att få uttala önskvärheten deraf, att Riksdagens beslut om förbud för tillverkning af margarin måtte träda i kraft så snart som möjligt, på det att margarinfabrikanterna icke må komma i tillfälle att förse sig med stora lager af oleomargarin, som de sedan möjligen skulle hafva rättmätiga anspråk på att få förbruka eller att staten skulle inlösa, hvilket skulle hafva till följd, antingen att förbudet under den närmaste framtiden icke hade någon verkan eller att staten komme att drabbas af en onödig utgift.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande moment, om hvars godkännande i enlighet med utskottets hemställan ingen af Kammarens ledamöter gjort framställning, yrkats dels, af herr *vice talmannen*, att Kammarerna skulle godkänna det slut, hvartill utskottet kommit, men ogilla den punkt i utskottets motivering, som började med orden: »Beträffande åter bemålde motionärens förslag» samt godkänna i stället det yttrande, som intagits i den af grefve Sparre med flere afgifna, vid memorialet fogade reservation, dels ock af herr *Rundbäck*, lika med herr vice talmannen, endast med den ändring, att orden »för närvarande» skulle inskjutas framför de i nyssnämnda yttrande förekommande orden »till någon Riksdagens åtgärd föranleda».

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af utskottets ifrågavarande hemställan och vidare på bifall till hvardera af nämnda båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till herr *Rundbäck*s yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

*Restitution i
visst fall af tull
för byggnads-
materiel till
fartyg.*

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 8 och 9 i denna månad bordlagda memorial n:o 13, i anledning af återremiss af 28 punkten af utskottets betänkande n:o 10, angående tullbevillningen.

Herr Reuterswärd: Af det nu föreliggande betänkandet synes, att mot beslutet rörande åttonde punkten hafva reservationer blifvit afgifna, deribland en af mig och herr Lithander. Vi hafva visserligen icke velat motsätta oss det slut, hvartill utskottet kommit, men vi hafva velat uttrycka den mening, att hvad utskottet här föreslagit, icke är så tillfredsställande, som vi önskat. Det är alldeles klart, såsom en annan reservant också säger, att detta, som utskottet föreslår, icke kan vara någon tillfyllestgörande lättnad för sjöfarten och skeppsbyggerierna. Något är det visserligen och det vill jag icke undandraga dem, hvarför jag icke heller skall yrka afslag på utskottets betänkande, men jag har genom reservationen velat gifva tillkänna, att det fattade beslutet icke är af den beskaffenhet, att det kan tillfredsställa behofvet. Nu se de herrar, som haft tillfälle att genomläsa utskottets motivering, att det har varit ett grannlaghetsskäl från utskottsmajoritetens sida att icke vilja gå den utredning i förväg, som omtalades, då frågan förra gången här var före och blef till utskottet återremitterad. Detta är ju ett mycket godt skäl och jag vill icke underkänna det, men jag hade helst önskat, att när utskottet tog frågan under förnyad pröfning och då accepterade en del af tullkomiténs förslag, det äfven tagit frågan i hela sin vidd till behandling. Det är endast detta, jag velat antyda genom min reservation och jag vill därför icke göra något yrkande.

Herr Forssman: Motionären i denna fråga, herr Brodin, har med sitt förslag velat bereda någon lättnad för skeppsbyggeriet och rederinäringen och han afser i fråga om skeppsbyggeriet lättnader så väl i afseende på fartygs nybyggnad som deras reparation. Tullkomitéen har behandlat denna fråga i hela dess vidd och kommit till ett resultat, som delgifvits bevillningsutskottet. Komitéen utgår i sitt förslag från olika principer i fråga om de understöd, som böra lemnas vid nybyggnad och vid reparation. Komitéen föreslår ett slags premieringssystem för fartygs nybyggande, så till vida nämligen, att i fråga om nybyggda fartyg skulle icke behöfva styrkas, huru mycket materialier till dem åtgått eller af hvad beskaffenhet dessa varit, utan godtgörelse skulle lemnas efter fartygets tontal, nämligen om detta tontal öfverskrider en viss gräns, och fartyget vore afsedt att användas i utländsk fraktfart. För reparationer af fartyg har deremot komitéen ansett, att godtgörelsen borde utgå i form af restitution för utländska förtullade materialier. Bevillningsutskottet, som hållit före, att något borde göras, har likväl funnit frågan i sin helhet allt för omfattande och därför nu inskränkt sig

att behandla endast en del af densamma, nemligen den, som rör godtgörelse vid reparation af fartyg. Denna del af frågan är dock af långt mindre betydelse än den andra delen, om godtgörelse vid byggande af nya fartyg och detta redan därför, att de restitutionsbelopp, som ifrågakomma vid fartygsreparationer, äro jemförelsevis oansenliga. Men dessutom är att märka, att reparationsarbeten i allmänhet äro de bästa affärensna för skeppsbyggerierna och de mekaniska verkstäder, som sysselsätta sig med fartygs byggande. Det finnes således, efter mitt förmenande, mindre anledning att göra något för dem, som befatta sig med dylika arbeten, än för dem, som nybygga fartyg. Reparationer kräfva äfven mindre förlagskapital, hvartill kommer att reparationsverkstäderna äro i viss mån befriade från utländsk konkurrens, i det att fartyg, som lidit haveri, i de flesta fall är hänvisadt till närmaste verkstad, emedan det icke kan gå till någon annan. Således äro de, som verkställa reparationsarbeten, ur båda dessa synpunkter i gynnammare läge än de, som utföra nybyggnad af fartyg; denna industri är ock i hög grad beroende af vexlande konjunkturer. Vissa år afstannar den nästan helt och hållet för att sedan åter tilltaga. Detta är icke på långt när förhållandet med reparationerna, utan reparationsarbetet är mera jemnt fördeladt under olika tider. Kan det då finnas något skäl att företrädesvis uppmuntra denna branche af skeppsbyggeriet?

Vidare bör ihågkommas, att de förmåner, som beviljas vid fartygsreparationer, komma icke blott skeppsbyggerierna till godo utan kanske i ännu högre grad rederierna. Nu befinner sig för ögonblicket rederihandteringen i ganska blomstrande läge. Kan det då vara skäl att på statsverkets bekostnad gynna just denna näring, som för närvarande icke behöfver någon särskild uppmuntran? Vore det icke mera skäl att frågan uppskötes, till dess att den i hela sin vidd kunde pröfvas, så att det kunde bringas någon öfverensstämmelse i de system, som fastställas för restitution vid nybyggnad och för restitution vid reparation.

Utskottet har också på det sättet begränsat sitt förslag, att det synes mig hufvudsakligen blifva de utländska rederierna, som få fördel af restitutionen; ty enligt förslaget skulle endast utländska fartyg samt inländska ångfartyg om minst 500 tons och segelfartyg om minst 300 tons bruttodrägtighet komma i åtnjutande af restitutioner. Af inländska fartyg blefve det således endast sådana, som hölle mera än 500 eller 300 tons respektive, som fingo fördel häraf och de äro icke så särdeles många; men deremot finnes ingen begränsning i afseende på de utländska fartygens storlek. Det är visserligen sant, att denna storlek i viss mån begränsar sig sjelf; ty af utländska fartyg, som söka reparation vid svenska verkstäder, torde en stor del vara af det ifrågavarande tontalet, men det kan dock hända, att äfven mindre utländska fartyg komme i åtnjutande af denna fördel, som icke skulle tillkomma svenska fartyg af samma storlek.

*Restitution i
visst fall af till
för byggnads-
materiel till
fartyg.
(Forts.)*

*Restitution i
visst fall af tull
för byggnads-
materiel för
fartyg.
(Forts.)*

Således, då de svenska rederierna af den föreslagna åtgärden komme att skörda jemförelsevis obetydliga fördelar, då den föreslagna åtgärden hufvudsakligen komme att gagna en branche af skeppsbyggeriet, som icke behöfver understöd, då restitutionen vidare kommer att gagna rederihandteringen kanske i första rummet och och då denna handtering icke är för närvarande i behof af någon statssubvention, och då ett beslut i denna del af frågan nu skulle kunna medföra svårigheter att vid frågans lösning i sin helhet bringa detta beslut i öfverensstämmelse med det, som man framdeles möjligen finner sig föranlåten fatta i afseende på restitution för nybyggda fartyg, och då således hela frågan lämpligast afgöres i ett sammanhang, finner jag mig föranlåten att yrka afslag å utskottets hemställan.

Friherre Barnekow: Den förste ärade talaren nämnde, att utskottets förslag icke var fullt tillfredsställande, och deri instämmer också utskottet, ty utskottet har, såsom af motiveringen synes, velat gå ännu längre men har icke ansett sig nu kunna det. Anledningen dertill är, att det andra af tullkomitén afgifna förslaget angående restitution för nybyggda fartyg innebär så att säga ett nytt system, ty dervid är fråga icke endast om tullrestitution för varor, som äro hemtade från utlandet, utan äfven om att för hvarje fartyg, som bygges för utländsk fraktfart skulle lemnas ett premium, som visserligen kallas restitution, af 16 kr. per ton, antingen det bygges af inhemska eller utländska materialier. Det var detta nya system, som utskottet ej vågade antaga, men när båda kamrarna återremitterat frågan, ansåg utskottet, att något borde göras, och tog därför detta förslag om restitution vid fartygsreparationer, om hvilket tullkomitén varit enig. Om det andra förslaget har deremot komitén icke varit enig. För min del uttalade jag redan förra året den åsigten, att med tullsystemet ovilkorligen böra följa restitutioner, ty skall ett land kunna arbeta på export till utländsk marknad, der råvaran är billigare än i eget land, så är det ovilkorligen nödvändigt, att man får den utlagda tullen tillbaka. Tullkomitén har dock föreslagit något annat, hvarom den icke varit alldeles enig. Jag kan icke neka, att jag tenderar åt det hållet. Utskottet vågade sig icke heller in derpå så sent på riksdagen som det nu är.

Beträffande särskildt jernhandteringen har jag tänkt mig möjligheten af att, i fall det är förenligt med våra traktater med främmande länder, gifva den ett sådant premium för export. Ty vi hafva hört, att vårt svenska jern är så dyrt, därför att det är så godt. Om man då betalade det ett sådant premium, skulle förhållandet blifva, att man på den utländska marknaden skulle kunna åstadkomma en vara, som vore billigare än den utländska, men af bättre kvalitet. Denna fråga antager jag skall komma till behandling vid Riksdagen, när den genomgått all föregående behöflig pröf-

ning; för min egen del är jag ej ännu fullt viss på, om man bör ingå på ett dylikt af tullkomitén föreslaget premieringssystem, ty, säga hvad man vill, en premiering är det, och utskottet har ej heller nu vågat framkomma med detsamma.

Den siste ärade talaren sade, att reparationer af fartyg var det, hvarpå skeppsbyggerierna gjorde den bästa förtjensten. Det har utskottet också erkänt, och utskottet säger, att reparationer af fartyg icke hafva något att betyda i jemförelse med nybyggnad. Men då vi icke vågade röra vid nybyggnadsfrågan, togo vi detta mindre.

Vidare sade han, att denna lättnad komme egentligen de utländska rederierna till godo. Det är sant i så måtto, att de få billigare reparationer, men den kommer äfven det inhemska arbetet till godo, ty om denna tullrestitution icke medgifves, kan det hända, att de utländska fartygen gå till utländska verkstäder och reparera. Om de svenska verkstäderna icke förtjena direkt derpå, är det dock en fördel att få arbete.

Af dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Grefve Strömfelt: Det är en gammal erfarenhet, att förhoppningar, äfven byggda på de bästa förutsättningar, grusas, och detta icke minst inom Riksdagen. Jag anser mig hafva anledning säga så i detta ögonblick, då kammaren här om dagen behagade återremittera bevillningsutskottets utlåtande och det nu är tillbaka kommet på sätt, som föreligger. Helt och hållet blefvo dock icke mina förhoppningar grusade, ty bevillningsutskottet har verkligen upptagit en del af förslaget, den mindre, och dermed får jag i dag väl vara tillfreds.

Jag sade på »goda förutsättningar grundade förhoppningar», ty Riksdagens skrifvelse, i hvilken äfven herr Forssman deltog i maj månad förlidet år, innehöll, att en utredning borde företagas, huru vida den svenska i betryck varande sjöfartsnäringsen — till hvilken så väl skeppsbyggeri som skeppsrederi höra — skulle kunna upphjelpas, och i Riksdagens skrifvelse talas både om »lättnader» och »understöd», såsom herr Forssman skall finna, om han behagar se efter. Riksdagen skref »understöd», men uttryckte betänklighet vid att, på sätt andra länder gjort, premiera eller subventionera; nu har herr Forssman, för att bereda förslaget ett mindre gynnsamt mottagande inom kammaren, förklarat, att tullkomitén i sitt förslag skulle hafva antagit ett slags premieringssystem. Den siste talaren har också kallat tullkomiténs förslag ett premieringssystem. Ehuru denna fråga i dag icke föreligger till afgörande, skall jag be att genast få inlägga min gensaga mot ett sådant yttrande. Tullkomitén har aldrig föreslagit något premieringssystem utan helt enkelt, i likhet med hvad Frankrike och Italien gjort, en »godtgörelse» för de tullar, som blifvit pålagda förut tullfria skeppsbyggnadsmaterialier. Detta är icke någon premiering. Men de båda

*Restitution i
visst fall af tull
för byggnads-
materiel till
fartyg.
(Forts.)*

*Restitution i
visst fall af tull
för byggnads-
materiel till
fartyg.
(Forts.)*

nämnda länderna hafva *derutöfver* beviljat en verklig premiering. Någon sådan har icke tullkomitén föreslagit.

Jag skulle icke hafva yttrat mig emot utskottets memorial för den händelse utskottet hade föreslagit Riksdagen att nu endast företaga den mindre frågan — om restitution vid fartygs reparation och förbyggnad — af det skäl, som här framhållits, nemligen att förslaget angående restitution vid *nybyggnad* blifvit fotadt på en något ovanlig grund, och att utskottet därför ansett, att embetsverkens utlåtande deröfver först borde afvaktas, innan utskottet förelade den delen af frågan för Riksdagen. Men utskottet anför såsom ett ytterligare skäl, hvarför det icke kunnat förorda bifall till herr Brodins motion, följande: »Genom att antaga det i densamma framställda förslaget, skulle Riksdagen, utan att afvakta någon vidare utredning i ämnet, på förhand förkasta komitémajoritetens åsigt om rätta sättet att lösa föreliggande fråga och ansluta sig till minoritetens inom komitén uppfattning.» Det visar bäst, att utskottet något lättvindigt behandlat frågan, och att utskottet, likasom jag tror, äfven herr Forssman, icke tillräckligt satt sig in i densamma. Herr Brodins här åberopade motion innehåller: »att Riksdagen måtte besluta, att, då fartyg byggas eller repareras i Sverige för utländsk räkning eller för svensk redare, då fartyget skall användas i utländsk fraktfart, restitution af tull, *eller en restitution, beräknad att motsvara tullen å materialier* och utredningspersedlar, som användas till fartyget, utbetalas af svenska statsverket.» I motiveringen till denna motion hänvisar herr Brodin vidare, fast det icke fins i utskottets betänkande intaget, till den motion, han i fjol väckte i samma ämne, i hvilken tydligt och klart står, att restitutionen borde beräknas per bruttoton för fartyg med visst belopp, som han föreslog till 20 kronor för jern- och stålfartyg. Nu har tullkomitén icke kommit till annat slut än det, hvarom herr Brodin både i fjol och i år motionerat. Man kan väl då icke säga, att ett bifall till herr Brodins motion skulle vara detsamma som att afslå tullkomiténs förslag, ty de komma till samma slut, ehuru till olika siffror.

Jag ber, att kammaren ville bifalla utskottets redaktion af 8 paragrafen i tulltaxeunderrättelserna. Det är nemligen icke så, som herr Forssman behagat låta kammaren förstå, att det här egentligen vore fråga om en fördel för utländska rederier och skeppsbyggerier. De till tullkomitén för utredning inkallade »sakkunnige» hafva nemligen upplyst och enstämmigt förklarat, att, om icke restitution lemnades för fartyg vid reparation och förbyggnad, så ginge, isynnerhet på vestkusten, större delen fartyg till Norge eller Danmark, emedan deras kaptener väl visste, att tull på fartygsmateriel utan rätt till restitution blifvit i Sverige pålagd. Jag medgifver visserligen, att i följd af restitutionen en minskning i reparationskostnaderna kommer de utländska rederierna till godo. Men här är ju fråga om att upphjelpa de *svenska skeppsbyggerierna*, så att de få beställnin-

gar så väl på förbyggnad som reparation af fartyg, hvilket de *icke få*, derest här icke meddelas restitution. Detta är den väsentliga skilnaden. Dessutom hafva de svenska skeppsbyggerierna sedan år 1868 haft rätt till restitution äfven vid reparation, när tull på fartygsmateriel blifvit pålagd. Det skulle då vara märkvärdigt, om icke svenska representationen, när nu tull åter blifvit detta materiel åsatt, skulle låta våra rederier och skeppsbyggerier vederfaras samma rätt som förut.

*Restitution i
visst fall af tull
för byggnads-
materiel till
fartyg.
(Forts.)*

Herr Forssman antydde äfven, att skeppsbyggerierna skulle vara så fullt sysselsatta, att det på det hela gjorde dem ingenting, om de nu finge en liten lättnad. Det är väl sant, att de för ögonblicket äro betydligt mer sysselsatta än i fjol, när Riksdagens skrifvelse afläts. Men jag har för några dagar sedan tillåtit mig påpeka, huru enormt det svenska skeppsbyggeriet under de senare åren nedgått, då kommerskollegii berättelse visar, huru som det, jag vill minnas, år 1875 byggdes öfver 80 fartyg med ett sammanlagdt tontal af 16 à 17,000 ton, men år 1886 endast 19 fartyg om tillhoppa 3,048 ton. Vid sådant förhållande tror jag det vara hög tid, att åtminstone något göres för det svenska skeppsbyggeriet, om man äfven icke kan i Riksdagens tolfte timme behandla frågan i hela dess vidd. Hårtill kommer, att uti till kongl. kommerskollegium ingifna skrifvelse från rederierna och skeppsbyggerierna framhållits behovet af restitution vid fartygs reparation, och att de »sakkunnige» inom tullkomitén enhälligt uttalat den åsigten, att det vore nödvändigt att bevilja restitution af tull vid fartygens reparation eller förbyggnad.

Att tullkomitén föreslagit ett bestämdt tontal, under hvilket restitution eller godtgörelse icke skulle medgifvas för fartyg, det kommer sig helt enkelt deraf, att de tillkallade fackmännen bestämdt upplyste, att fartyg, under detta tontal i allmänhet byggdes i Sverige. Om dem uppstår således ingen nämnvärd konkurrens med utlandets skeppsbyggerier. Om också kostnaden för dessa fartyg blir något dyrare genom brist på godtgörelse för pålagd tull å fartygsmateriel, så blifva de dock, då om dem ingen konkurrens råder med utlandets verkstäder, lika dyra för alla beställare, så att ingen kan draga fördel på den andres bekostnad. Det fans då intet skäl att gå längre, än nödvändigheten kräfde, helst man, enligt Riksdagens skrifvelse, egentligen ansåg, att något borde göras till skydd mot konkurrensen med de utländska skeppsbyggerierna. Dertill kommer, att dessa fartyg, som hufvudsakligen bedrifva den s. k. *inrikes* sjö- eller fraktfarten, i regeln byggas af svenskt jernmateriel af den orsak, att de måste begagnas både höst och vår och delvis äfven vintern och således erfordra det bästa materialet för att kunna trotsa isarne. Det var äfven naturligt, att, när man skulle söka bestämma gränsen mellan den »inrikes» och »utrikes» fraktfarten, men icke borde taga samma bestämmelse, som förut fans, nemligen att, om jag mins rätt, fartygen skulle utklara på utrikes ort för att an-

*Restitution i
visst fall af tull
för byggnads-
materiel till
fartyg.
(Forts.)*

ses idka utrikes fraktfart, emedan det ligger nära till hands, och det upplystes oss, att så mången gång skett, att fartyg, byggda i Sverige, klarera ut t. ex. för resa till Köpenhamn, men derefter ingå på inrikes fraktfart. Att dessa skulle hafva restitutionsrätt, kan icke vara rimligt. I följe häraf måste man söka ett visst tontal och efter de mest samvetsgranna undersökningar kom tullkomitén till det resultat, att 500 bruttotons för ångfartyg och 300 för segelfartyg, var det tontal, som bäst reglerade denna gräns. Dessa fartyg kunna icke passera slussarne eller befara insjöarne, hvadan det i allmänhet är med fartyg under detta tontal som den inrikes sjöfarten bedrifves. Nu skola herrarne icke tro att 500 bruttotons är hvad man vanligen menar med ett ångfartygs angifna tontal, ty de motsvara endast omkring 360 registertons. I bruttoton ingår nemligen en hel del af fartygets rum, såsom besättningsrum, maskinrum, kolboxar och dylikt, som frånräknas vid beräkningen af nettodrägtigheten. Derföre är också segelfartygens tontal nedsatt, ty deras bruttoton komma ganska nära det verkliga registertontalet.

Jag är naturligtvis ledsen, att den stora frågan om så kallad restitution eller godtgörelse äfven vid nybyggnad af fartyg icke i år kan förekomma. Men jag billigar det af utskottet anförda skälet, att den föreslagna grunden, såsom ny i Sverige, ju kan behöfva skärskådas så väl af embetsverken som ock af rederierna och skeppsbyggerierna. Emellertid ber jag att få för kammaren framhålla, hvilken ofantlig vigt det ligger uppå, att våra svenska skeppsbyggerier så fort som möjligt få den lättnad, som dem kan beredas, på det sätt tullkomitén, efter noggrann pröfning, föreslagit. I Frankrike och Italien lemnas icke allenast »godtgörelse» för de tullar, som blifvit åsatta fartygsmaterielen, utan *derjemte stora premier* per bruttoton, hvarom här icke är fråga. I Tyskland, den tredje stora skeppsbyggande nationen, äro alla till skeppsbyggnad behöfliga materialier fullständigt tullfria vid införsel. Huru vill man då, att ett litet land som Sverige, under sådana förhållanden skall kunna konkurrera utan att bereda skeppsbyggerierna åtminstone någon lättnad?

Hvad den form af restitutionen beträffar, hvarvid herr Forssman tycks hänga fast, nemligen restitution af erlagda tullafgifter, så bör det vara klart, att den formen är den sämsta, ty den tvingar ovillkorligen till att använda utländskt material i stället för svenskt, då deremot »godtgörelse» för genom tull åstadkommen prishöjning å åtgånget material, utan afseende på om det är utländskt eller svenskt, är en bestämd sporre för våra skeppsbyggerier att taga svenskt material.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Fränckel: Jag vill, för min del, så mycket som möjligt hjälpa de verkstäder, som hafva skeppsbyggeri till sin handtering, och jag är icke omedveten om, att deras bästa arbete är repara-

tionsarbete. Men jag kan omöjligt biträda den åsigt, som utskottet här framställt, att man omedelbart före den, så att säga, stora frågan, nu skulle bestämma restitution för det utländska material, som för reparation erfordras, då man icke kan lösa den stora frågan om restitution vid fartygs *nybyggnad*.

*Restitution i
visst fall aftull
för byggnads-
materiel till
fartyg.*

(Forts.)

Jag skall försöka att i korthet påpeka, hvilken roll en så beskaffad restitution skall spela i fråga om större reparationer. Då en haverist begär reparation, är det, såsom bekant, mycket vanligt, att denna reparation uppskattas efter det antal nya plåtar, hvarmed fartyget skall förses, det vill säga, i hvad mån det är mer eller mindre ramponeradt. Ett mycket stort reparationsarbete är ju då ett som kräver 200 plåtar, som sannolikt skulle medföra en kostnad af omkring 100,000 kronor. Hvad skulle restitutionen betyda för ett så beskaffadt reparationsarbete? Dessa 200 plåtar skulle, om de alla vore utländska, väga i rundt tal 100 ton. Tullen på dessa plåtar utgör för närvarande 30 kronor per ton. Den restitution, som en verkstad skulle få sig till godo för ett dylikt betydande reparationsarbete, skulle således icke utgöra mer än 3,000 kronor. Jag hemställer till herrarne, huru vida detta verkligen kan spela någon roll i fråga om ett arbete af 100,000 kronors värde, och om det i sådant fall verkligen kan vara lämpligt att stipulera en restitution uteslutande för reparationer, då man icke kan komma till det, som dock är det viktigaste, nemligen frågan om fartygs *nybyggnad*. För min del, kan jag icke godkänna en sådan åtgärd och är öfvertygad att, när vi sedan komma till frågan om restitution vid *nybyggnad*, den nu föreliggande frågan kommer att behandlas på ett annat sätt. Jag kan nemligen icke finna annat, än att man genom bifall till det nu föreliggande förslaget rycker ut en punkt, som rör hela denna tullfråga och rör den så, att denna punkt sedan kan komma att verka skadligt på just den reglering af dessa förhållanden, som man i framtiden önskar genomföra. Jag tror således, att våra skeppsbyggerier och verkstäder äro mera betjenade med att Riksdagen afslår den nu föreslagna restitutionen för reparationer, och att de sedan få den till sin fulla vidd genomförd, då restitution för *nybyggnad* varder beviljad, ty i den form, den nu föreligger, spelar den, enligt mitt förmenande, alldeles ingen roll. Dessutom tror jag icke, att det är skäl att, såsom nu sker, uppmuntra att dessa reparationer af utländska fartyg ske med *utländskt* material, ty i många fall kunna svenska materialier med fördel användas till dessa reparationer, och någon konkurrens med utlandet i fråga om dessa förekommer sällan, då haverister i de flesta fall måste söka den närmast belägna verkstaden. Den enda konkurrens, som här vid lag kan komma i fråga gäller endast de inhemska verkstäderna emellan, men den betingar ingen restitution.

Så gerna jag än, för min del, skulle vilja bifalla alla de åtgärder, som åsyfta att underlätta skeppsbyggerierna i landet, nödgas jag dock på grund af hvad jag haft äran anföra, anhålla att

Restitution i visst fall af tull för byggnads-material till fartyg. kammaren nu måtte vidblifva sitt förut fattade beslut, och yrkar afslag å utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Forssman: Den näst föregående talaren erinrade om förra Riksdagens skrifvelse och särskildt om det der förekommande uttrycket »den i betryck varande sjöfartsnäringsen». Jag tror, att ställningen sedan dess så väsentligt ändrats, att det icke är mycket skäl att tala om betrycket. Sannolikt hafva konjunkturerna på länge icke varit så goda som för närvarande, och då måste man väl tillstå, att det nuvarande betrycket icke kan utgöra anledning till den föreslagna åtgärden; ty något betryck existerar icke för närvarande.

Samme talare påstod, att tullkomitén, hvars betänkande väl i sinom tid blir för Riksdagen känt, icke inslagit på något premieringssystem, utan — sade han — endast föreslagit »godtgörelse». Detta är verkligen en lek med ord. Då tullkomiténs förslag i fråga om fartygs nybyggnad går ut på att gifva fartygsegare en fix godtgörelse, beräknad efter tontalet, oberoende af det material man använt, så frågar jag, om man utan vrängning af ordets betydelse kan kalla detta för restitution? Restitution betyder återbetalning och, så vidt jag vet, kan man icke dervid rimligtvis fästa någon annan betydelse. När man icke fordrar, att fartygsbyggare skola styrka vare sig materialets mängd eller att det är från utlandet hit infördt, så lär man icke kunna påstå, att en sådan »godtgörelse», hvarom talaren ordade, är en restitution; den är en premie.

Samme talare yttrade, att restitution vore den sänsta formen för godtgörelse. Ja, det är naturligtvis bättre att få restitution, äfven om man förut ingenting betalt. På det sättet är ju den verkliga restitutionen en sämre form; ty den förutsätter, att man förut gjort en utgift. Får man deremot, utan att ha gjort någon utgift till tullverket, någonting, som kallas »godtgörelse», så är det ju mycket fördelaktigt, och i denna mening är restitution sämre. Men detta innebär en mycket dålig användning af ordet restitution, och den borde icke ens vara tillåten. Också hafva inom tullkomiténs meningarne i detta afseende varit delade, så till vida som några ledamöter icke kunnat förmå sig att, såsom pluraliteten velat, kalla detta för restitution och derföre anfört sin skiljaktiga mening i fråga om godtgörelse vid fartygs nybyggnad.

Den ärade talaren omnämde äfven, att det svenska skeppsbyggeriet under de senare åren betydligt nedgått. Jag förmodar, att det på sista tiden enormt uppgått, åtminstone tyda alla underrättelser från verkstäderna derpå. De hafva icke blott för ögonblicket, utan äfvon för den närmaste framtiden, fullt upp att göra. Samma förhållanden som verkat att skeppsbyggeriet hos oss nedgått, har i lika hög grad gällt både England och andra länder.

Den talare, som näst före mig hade ordet, och hvilkens uttalande i en fråga, sådan som denna, bör ega vitsord, har ådagalagt, att den föreliggande frågan i praktiskt hänseende är jämförelsevis underordnad, men

att den, principiellt taget, är af särdeles vigt med afseende på dess sammanhang med den större fråga, som en gång skall af Riksdagen pröfvas.

Att sakkunnige hafva uttalat sig för behofvet af detta slag af understöd för skeppsbyggerierna, det vill jag hvarken bestrida eller betvifa. Men hvilka voro dessa sakkunnige? Männe sådane, som kunde se frågan ur dess allmänna synpunkt och icke endast ur skeppsbyggeriernas eller rederiernas synpunkt? Detta är kanske en omständighet, som här vid lag bör beaktas; ty om jag frågar en industriidkare, om han vill ha hjälp för sin industri i form af restitution af erlagd eller icke erlagd tullafgift, så skall det vare en högst ovanlig industriidkare, som icke genast vitsordade behofvet af restitutionen. Förmodligen voro dessa tullkomiténs sakkunnige verkstads- eller rederidisponenter, och jag vill visst icke bestrida deras kompetens, men jag kan hysa tvifvelsmål beträffande deras opartiskhet.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan förnyar mitt yrkande om afslag på utskottets hemställan.

Friherre Barnekow: De båda stockholmsrepresentanterna hafva här uppträdt emot utskottets förslag. Ja, mine herrar, man kan ju tänka sig, att det vore det rättaste att afslå förslaget, om man nemligen ser saken endast ur Stockholms synpunkt. Men Sverige består likväl af någonting mera än Stockholm. Jag kan visserligen medgifva de båda talarne, att om ett fartyg lider haveri i skärgården utanför Stockholm, så lär konkurrensen icke vara så synnerligen stor, ty då går det vanligen hit till hufvudstaden för att reparera. Men om man förutsätter, att haveriet inträffar på västkusten eller utanför Göteborg, då uppstår sannolikt frågan, om det skall gå till Göteborg eller till Norge för att bota sina skador. Händer olyckan t. ex. midt i sundet, då kan fartyget gå antingen till Köpenhamn eller Malmö för att reparera, och då uppstår naturligtvis en konkurrens. Jag vågar påstå, att i ett sådant fall, det vill säga, då haveriet sker midt i sundet, går fartyget hellre till Köpenhamn än till Malmö, då det är känt, att på det senare stället materialerna äro belagda med tull, men att Köpenhamn är en frihandelshamn. Der uppstår således en konkurrens, hvilken icke kan vara fördelaktig för oss. Hvad Stockholm beträffar, tror jag att det är för denna ort likgiltigt. Jag vill göra herrarne uppmärksamma på, att denna fråga blifvit återremitterad från båda kamrarna. Dervid uttalade kamrarna, enligt min uppfattning, den åsigt, att man borde göra så mycket man kunde i detta hänseende. Då utskottet emellertid icke kunnat gå in på det nya systemet, att gifva restitution eller premie, eller godtgörelse, eller hvad man må kalla det, vid nybyggnad af fartyg, emedan utskottet ansett den frågan ännu icke vara mogen, så har utskottet dock företagit den fråga, som utskottet funnit kunna redan nu afgöras, och därför framlagt det föreliggande förslaget.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

*Restitution i
visst fall af tull
för byggnads-
materiel till
fartyg.*

(Forts.)

*Restitution i
visst fall af tull
för byggnads-
materiel till
fartyg.
(Forts.)*

Herr Reuterswärd: Det är ganska egendomligt, att vid sistlidne riksdag var det en ärad talare från stockholmsbänken, som med mycket fog gjorde anmärkningar mot bevillningsutskottets förfaringssätt att hafva gynnat en mängd näringar, men helt och hållet utglömt den viktiga skeppsrederi- och skeppsbyggerirörelsen. Nu deremot hafva vi emot utskottets här föreliggande utlåtande icke mindre än 2 opponenter och dessa just ifrån Stockholm. Jag hade verkligen trott, att skeppsfarten och dess framtida välbefinnande skulle vara för Stockholm en särdeles viktig sak, men nu säga dessa tvenne värda herrar, att här är fråga om obetydligheter, och att det föreslagna är, som man säger, hvarken »hackadt eller malet», och därför vilja de icke vara med om denna obetydliga hjälp.

Herr Fränckel gjorde beräkning och visade, att den högsta lindring man kunde komma till genom den föreslagna restitutionen var 2,500 kronor på en reparation uppgående till 100,000 kronor. Ja, mine herrar, $2\frac{1}{2}$ procent mer eller mindre spelar kanske icke så stor roll för somliga näringar, men för dem, som kanske få arbeta för snart sagdt ingenting, skulle dessa $2\frac{1}{2}$ procent icke skada. Naturligtvis kan *en enda* reparation om året icke vara för de stora verkstäderna af någon betydelse, men få de en 20 à 30 stycken så blir det i alla fall icke så små summor af dessa $2\frac{1}{2}$ procent.

Den ärade talaren sade vidare, att haverister alltid söka närmaste hamn. Det är mycket riktigt. Men, mine herrar, det finnes en mångfald af reparationer, som icke äro föranledda af haveri och således icke äro af den pressanta beskaffenhet, att icke dermed kan anstå någon tid och skadan emellertid för tillfället kan afhjelpas. Är det på högsommaren eller hösten som skadan inträffar, hjälper man sig i de flesta fall fram, till dess sjöfarten är slut, då man går i docka eller slip, för att grundligt reparera. Om det vid de små reparationer, som kunna komma ifråga, blir någon restitution eller icke, har detta ingen betydelse, det erkänner jag gerna. Men det kan komma reparanter i mängd och då äro reparationerna och materialåtgången icke någon obetydlighet.

Herr Forssman åter ville såsom ett giltigt skäl för afslag framhålla, att skeppsfarten för närvarande kommit i en så gynsam ställning, att denna icke hade sin motsvarighet hos någon annan näring. Detta är fullkomligt sant, men, mina herrar, vi funno förlidet år att de framställda anspråken voro rigtiga och voro de det då, så måste de vara det nu, ty vi lagstifta väl icke efter konjunkturen för ögonblicket. Nu säger man, äro konjunkturen så goda, att man kan vara utan både tull och annat, men hvem vet om dessa goda konjunkturen räcka ens öfver sommaren.

Då jag således icke kan fullständigt genomdrifva min önskan förenar jag mig med utskottet och jag gör det så mycket hellre som Andra Kammaren redan antagit utskottets förslag. Hvarföre utskottet på denna korta tid har antagit det nu föreliggande förslaget, har varit, att utskottets ledamöter ansett, att för repara-

tioner borde ovilkorligen restitution ega rum. Hvarför kan man icke redan nu undanrödja denna tvist till en kommande riksdag? Den stora frågan, som gäller nybyggnader af fartyg efter nya principer, har man deremot velat hafva närmare utredd, innan man beslutar angående densamma.

Restitution i visst fall af tull för byggnads-material till fartyg.
(Forts.)

Eftersom vi nu tala om denna fråga, så ber jag få säga, att det väl kan synas egendomligt att i form af restitution lemna ersättning för ett material, som blifvit tillverkad inom landet och för hvilket således ingen tull blifvit erlagd. Men, mine herrar, utom det att det förenklar saken att gå till väga såsom komitéen föreslagit eller att lägga tontalet till grund för beräkningen, då visserligen någon gång kan inträffa att den, som uteslutande begagnar inhemska materialier, får en uppmuntran därför, en uppmuntran, som i andra länder är mycket vanlig. Herrarne kunna icke föreställa sig det odiösa uti, att vid en större verkstad, der en mängd olikartade arbeten samtidigt ega rum, den, som skall gå in med begäran om restitution, skall edligen betyga, att det och det blifvit användt för det och det ändamålet. Disponenten och verkstadschefen, som egentligen böra underskrifva ett sådant dokument, hafva icke kunnat granska detta med den noggranhet, som erfordras, för att under edlig förpligtelse afgifva sina utlåtanden. Allt detta trassel undslipper man, om ersättningen utgår efter tontalet. I mångas ögon ställer sig detta såsom icke lämpligt. Det blir dock en verklig tjänst för våra skeppsrederier, hvilken jag gerna unnar dem. Man tror visserligen att denna förtjänst kommer verkstäderna till del, men här finnes tillräckligt mycket konkurrens i landet i afseende å skeppsbyggeriet, så att om det blir någon lindring, så kommer denna äfven rederierna till godo och gagnar sålunda hela landet.

Ehuru jag för öfrigt icke är belåten med det slut, hvartill utskottet kommit, anser jag dock att man gått i den riktning återremissen angaf, hvarför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Grefve Strömfelt: Ett bifall till utskottets utlåtande är så viktigt, att jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager till ordet i denna fråga. Dess betydelse hafva tvenne talare på stockholmsbänken sökt förringa. Detta får stå för deras räkning.

Till en början ber jag få nämna, att samtliga i tullkomitéen in kallade fackmän och äfven komiténs ledamöter hafva varit öfverens deri, att vid reparationer af fartyg kan mycket väl den erforderliga kontroll åstadkommas, som är nödvändig för att under edlig förpligtelse betyga, att åtgångna materialier äro utifrån införskrifna, att tull blifvit erlagd för dem och att desamma blifvit använda till fartygets reparation eller förbyggande. Det är nemligen icke så stor materialåtgång vid dessa arbeten, att icke en noggran bokföring kan åstadkommas för att kontrollera detta. De sakkunnige hafva intygat detta förhållande och komitéen ansåg därför, att der borde restitution på vanligt sätt lemnas. Då alla komiténs ledamöter, äf-

*Restitution i
visst fall af tull
för byggnads-
materiel till
fartyg.
(Ports.)*

vensom de tillkallade fackmännen och bevillningsutskottet, med undantag af herrar Forssman och Stephens, hafva varit öfverens om den saken, torde detta vara tillräckligt stöd för Första Kammaren att nu bifalla utskottets förslag. Jag ber att på det bestämdaste få inlägga en gensaga emot herr Fränckels påstående, att om förevarande fråga lösryckes och bifalles i och för sig, skulle hela den stora frågan blifva till en viss grad förryckt. Så är icke förhållandet. Denna fråga kan mycket väl lösryckas och afgöras ensam för sig, och derigenom förryckes ingenting.

Herr Fränckel yttrade vidare, att då man på en 100,000 kronors reparationskostnad icke kan vänta mera än 2,500 kronors förtjenst på restitution, spelar detta ingen roll. Jo, det spelar sannernligen en roll för hvarje rederi, som kan konsten att räkna. Hvarje lindring, som kan beredas, är af stor betydelse; och går denna till tusentals kronor, är den ju icke så obetydlig. Men här är icke fråga om siffror.

Jag skall be att få för herrarne nämna hvad skeppvarfvens representanter i detta afseende yttrade inför komitén. De anförde, att, »särskildt med hänsyn till verkstäderna vid södra och vestra delarne af riket rätt till restitution äfven vid reparering vore af vigt, enär eljest reparationsbehöfvande fartyg förmåddes att söka utländska varf.» Detta har skett, så att de hafva icke framkommit med detta yttrande omotiveradt. Det har händt i synnerhet i sundet, att fartygen gått till Köpenhamn för att reparera, emedan de danska varfven hafva uteliggare, som omtala för befälhafvarna, att i Sverige hafva skeppsbyggnadsmaterialier blifvit belagda med tull, och att någon restitution därför icke lemnas. Orsaken hvarföre med reparation blifvit sammanförd förbyggnad är, att tullkomitén ansett sig icke kunna på annan grund än den, som föreslås för reparationer, föreslå godtgörelse för förbyggnad, emedan förbyggnad förutsätter sönderbrytande till viss grad af fartyget, och således åstadkommes genom förbyggnad tillika reparation. Att då för reparation och förbyggnad föreslå olika grund för godtgörelse, ansåg sig komitén icke kunna göra, ehuru de sakkunnige önskade det.

Här har, af en ärad talare på stockholmsbänken, herr Fränckel, blifvit sagdt, att skeppsbyggeriets betryck går väl öfver. Ja, betrycket af den ökade efterfrågan på fartyg, som han påstod skulle förefinnas, går väl öfver, men för att, *innan detta* betryck gått öfver, vinna något åt verkstäderna, är man angelägen att de nu skola få »godtgörelse», såsom här föreslagits.

Förra gången denna fråga var före och kammaren återremitterade densamma, påpekade jag alla de skäl, som hafva vållat, att det nu är så stor efterfrågan på fartygsbyggnad. Dessa skäl äro af öfvergående natur, ty då det erforderliga antalet fartyg blir fylldt, stannar öfver den stor efterfrågan för skeppsbyggerierna.

Herrar Forssman och Fränckel yttrade sig så, som om det vore haverister, som nästan uteslutande reparerade. Jag hoppas att ingen

af kammarens ledamöter låter vilseleda sig af ett sådant tal. Herr Reuterswärd har också mycket riktigt besvarat det. En haverist måste, om skadan är svår, söka närmaste hann. Men huru många äro de emot det stora antal, som under sommaren lidit skada, men först på vintern går till ett varf för att reparera. Det är det stora flertalet. De äro icke hänvisade till den eller den verkstaden, utan de gå till Danmark, Norge eller Tyskland, hvart de behaga, endast de kunna få repareradt för det billigaste priset.

Restitution i visst fall af tull för byggnads-material till fartyg.

Slutligen har herr Forssman vidlyftigt behandlat ordet *restitution* och sagt att det vore ett ord, som icke betecknade hvad det borde, om man ville använda det såsom tullkomitéu föreslagit. Jag frågar herr Forssman, kan man väl säga att restitution är någonting annat än godtgörelse — en godtgörelse eller återställande antingen af erlagd tull för intagna utländska materialier eller också en godtgörelse eller återställande af det högre pris, som den svenska skeppsbyggerinärningen fått betala för åsatt tull å inhemska materialier, om sådana begagnats? Visserligen hafva icke dessa penningar gått ut till tullverket, men rätten kvarstår i alla fall att för dem erhålla restitution, d. v. s. återbetalning eller godtgörelse, ty onekligen har, genom de åsatta tullarne, den svenska skeppsmaterielen stigit i pris eller också hafva dessa tullar *hindrat den att falla* till samma nivå, som den sämre engelska materielen, och i båda fallen hafva tullarne fördyrat den.

Hvad slutligen beträffar de »sakkunige» och hvilka de voro, så anstår det icke mig att här namngifva dem, men jag försäkrar herr Forssman, att de äro fullkomligt pålitliga och för vår skeppsbyggnad intresserade män. En af dem är stark protektionist. Afven han ansåg, att den restitutionsform, som tullkomitéu föreslagit, vore den rätta och skulle drifva till användning af inhemska materialier.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Tham, Wilhelm: Då jag anser det i praktiska frågor vara en rätt farlig princip att säga, att vi skola icke göra någonting alls, förr än vi på en gång kunna göra allt, ber jag att få yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande memorial hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 8 och 9 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående visst anstånd för Karls-

hamns spritförädlingsaktiebolag med erläggande af tullafgift för det i bolagets fabrik inneliggande bränvin.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets nedannämnda, den 8 och 9 i denna månad bordlagda memorial:

n:o 10, i fråga om ändringar i gällande aflöningsstat för riksbanken; och

n:o 11, i anledning af gjord ansökning om utbekommande af ränta å ett i riksbanken deponerat, men ej i behörig tid uttaget penningebelopp;

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt och föreslagit.

Herr greffen och talmannen tillkännagaf, att enligt en med Andra Kammarrens talman träffad öfverenskommelse omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen öfver de i statsutskottets memorial n:o 79 och bevillningsutskottets memorial n:o 12 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringspropositioner komme att anställas vid kamrarnes sammanträden under morgondagen.

Anmälades och bordlades sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 7, angående arvode åt utskottets sekreterare och gratifikation åt dess vaktbetjening.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Ekenman, Thor*, under fyra dagar från och med den 13 i denna månad.

Upplästes och godkändes ett uppsatt förslag till kammarens skrifvelse till Konungen med anmälan om ledigheter inom kammaren, hvilka skola innan nästa lagtima riksdag genom val fyllas.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 50, till Konungen,

angående indrifning och redovisning af de enskilda sedelutgifvande bankernas bevillningsavgifter.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 7 skulle på föredragningslistan till nästa sammanträde sättas näst före de ärenden, som denna dag bordlagts andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 1.59 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
